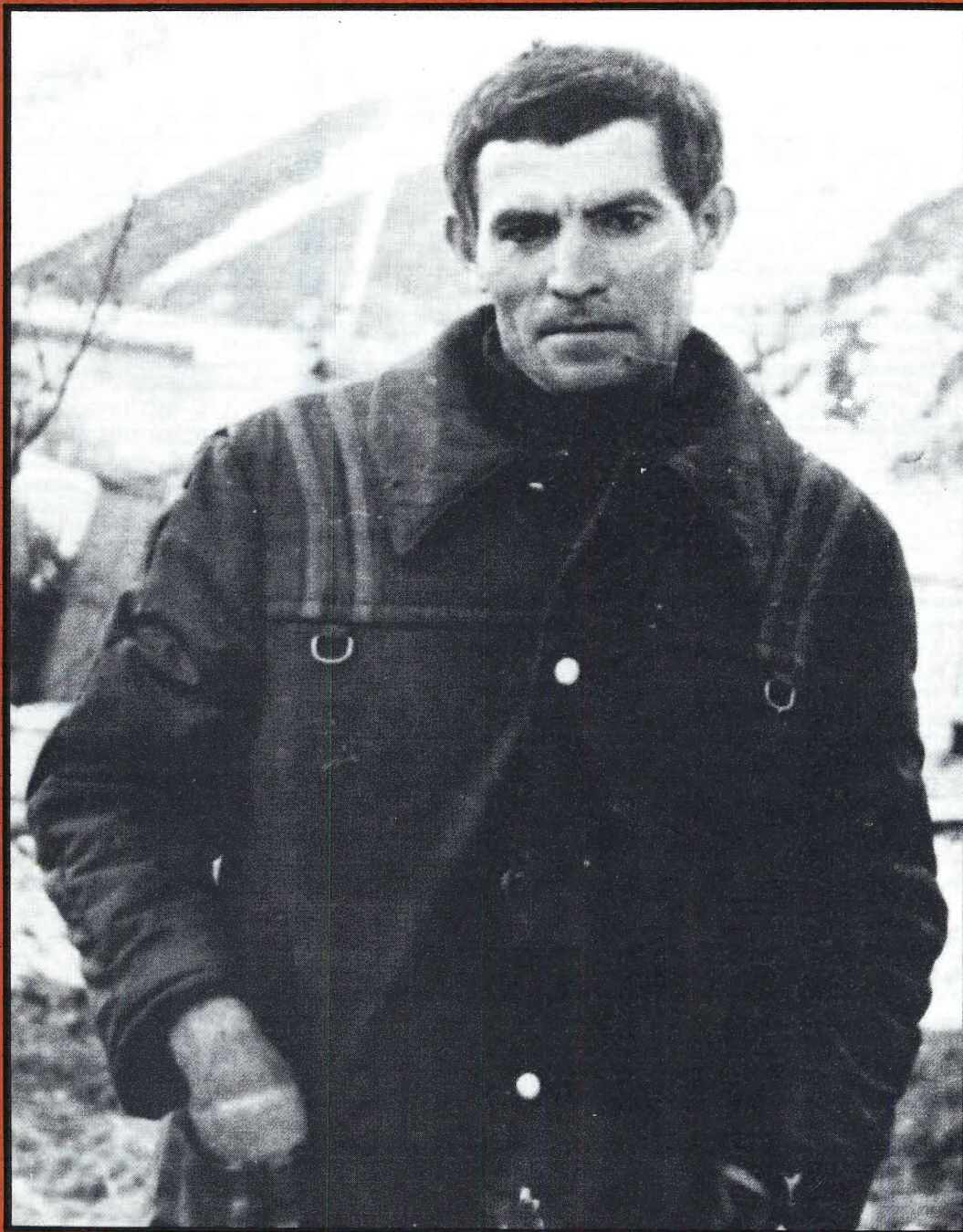

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

PIK XLII Ч. 10 ЖОВТЕНЬ — 1985 — OCTOBER No. 10 VOL. XLII

ЗМІСТ

М. Бачинська. Відповідальність	1
Л. Волянська. "Прощай, Україно, моя Україно..."	2
Х. Годів-Юзич. Калейдоскоп жіночого життя	12
О. Лісківська. Новий громадянин США — Володимир Половчак	13
Б. Цимбалістий. Питання мови	15
УМ: М. Савчак. Вісті з Українського Музею	17
Пожертви	34
Замість квітів	35
Вісті з Централі	19
Стипендійна Акція СУА	19
Фонд ім. Олени Лотоцької	20
А. Самофал. Зустріч з моєю стипендіаткою	21
О. Копач. Що читати?	22
Our Life	
N. Diuk. <i>Women in Soviet Ukraine. Some Facts and Figures</i>	23
<i>A Convention in Houston</i>	24
M. Vaszynsky. <i>Second Wreath Conference</i>	26
V. Stus. <i>Hide within the copper mountain</i>	27
<i>Thoughts from Brazil</i>	28
The Ukrainian Museum. <i>Courses and Workshops</i>	29
Cooky's Corner. <i>Apple pie</i>	30
Х. Навроцька. Наше харчування	31
Допис відділів. "Чайок для Музею"	32
Пресовий фонд	33
Statement of Ownership	36
Посмертні згадки	обкл.

ГОЛОВНА УПРАВА СУА РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ "НАШОГО ЖИТТЯ"
108 Second Ave.

New York, N. Y. 10003 Редактор Ольга Лісківська
Tel. (212) 533-4646 Tel. (212) 674-5508

Український Музей — 203 Second Ave., New York, N. Y. 10003 Tel. (212) 228-0110

Редактор — Ольга Лісківська
Редактор "Our Life" — Марта Бачинська
Мовна редакція — Наталя Лівницька-Холодна

На обкладинці: Василь Стус — видатний український сучасний поет, член Гельсінкської Групи, який помер 4.IX.85 в концтаборі.
Cover: Photo of *Vasyl Stus* — renowned Ukrainian contemporary poet member of the Helsinki Monitoring Group, died Sept. 4, 1985 in a Soviet labor camp.

"Second-Class Postage Paid at New York, N. Y. and at additional mailing offices"

Copyright 1983 Ukrainian National Women's League of America, Inc.
International Copyright Secured — All Rights Reserved

Published in U.S.A.

ЕКЗЕКУТИВА

Іванна Рожанковська	— голова
Марія Томоруг	— 1-ша заступниця голови
Марта Данилюк	— 2-га заступниця голови для справ організаційних
Лідія Гладка	— 3-тя заступниця голови для справ культури
Марта Хомяк	— 4-та заступниця для справ зв'язків
Олена Мельничук	— протоколярна секретарка
Марія Савчак	— кореспондентна секретарка
Розалія Полчі	— англійська секретарка
Александра Кіршак	— скарбничка
Іванна Ратич	— фінансова секретарка
Ірена Куровицька	— вільний член
Марія Радович	— вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Любов Волинець	— музейно-мистецька
Ліда Черник	— суспільної опіки
Анна Кравчук	— стипендій
Анна Максимович	— пресова

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Ірина Лончина	— Дітройт
Марія Кондраг	— Філадельфія
Надія Савчук	— Нью-Йорк
Марія Крамарчук	— Північний Нью-Йорк
Ольга Тритяк	— Нью Джерзі
Тетяна Сіпецька	— Огайо
Марія Наваринська	— Чікаго
Евстахія Матвієнко	— Нова Англія
Теодозія Кушнір	— Південний Нью-Йорк

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Ірена Кіндрачук	— голова
Евгенія Новаківська	— членка
Ольга Літеппо	— заступниця
Леся Гой	— заступниця

ПРЕДСТАВНИЦТВА

"НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ:

Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens
Notting Hill Gate, London W 2

АВСТРАЛІЯ:

"Library & Book Supply"
16a Prospect St.
Gleroy, W9, Victoria
Australia

ФРАНЦІЯ:

Daria Melnykovych
c/o N. 7 887 93 de Paris
26 rue de Tercy, Paris 18-2.
France

НІМЕЦЧИНА:

Ukrainischer Frauenverband
Haus der Begegnung
8 Munchen 5, Rumfordstr. 21

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ...

Союз Українок Америки відзначає в цьому році своє 60-ліття. Широко обдумані програми цієї організації в ділянках культури, суспільної опіки й виховання дітей принесли незмірну користь українській громаді не тільки в Америці, але також у других країнах вільного світу та в Україні. Своїми досягненнями і витривалістю, СУА як організація є гідна подиву.

СУА був корисним не тільки ширшій громаді, але він задовольняв особисті вимоги своїх членок, даючи їм нагоду ділитися спільними зацікавленнями й знаннями.

Досягнення і цілі СУА повинні відповідати вимогам майбутніх членок. Через це, заплановані й проведені кампанії приєднання нового членства переважно наświetлюють лише позитивні факти, але не підкреслюють основного значення цієї організації. Здається, що під час розмов і старань приєднати жінок до організації переочена згадка про обов'язки і відповідальності. Чому оминаємо цю невід'ємну характеристику СУА? Відповідь на це є samozрозуміла — стараємось нових членок насамперед притягнути, а не знеохочувати. Сьогодні згадки про це стали відстрашувачими.

Сьогоднішній світ є занепокоєний різними лібералізаціями, змаганням до персонального звільнення, поширенням всякого рода свобод, зрушенням традиційних понять релігії та змінами в принципах моралі. Але, нелегко замінити ці стандарти, які унормовували людське життя, чимсь іншим.

Шукаючи напряду в житті, теперішня людина стала більш егоцентричною, ставлячи на першому місці особисті права для самозадоволення і самовисловлення. Але "модернізація" не зуміла змінити ролі "відповідальності" в житті людини. Розвинене почуття обов'язку, зрештою, це те, що забезпечує продуктивне існування. Відповідальність це складова частина життя, яка уможливорює людині зрозуміти своє відношення до родини, громади й нації.

Союз Українок Америки пропонує жінкам узяти на себе цю відповідальність. Як член організації, яка працює для добра української громади, жінка має нагоду ліпше зрозуміти й виявити себе в ролі жінки, дружини, матері, професіоналки, громадської діячки й члена українського суспільства.

За останніх 10 років, СУА приєднав до свого гурта нові відділи. Переважно, члени цих відділів це молоді жінки — здебільшого народжені в США, які покінчили університети, дехто працює як професіонали, деякі, вже матері, стараються поєднати кар'єру з родинними обов'язками.

Що спонукало цих жінок стати членками СУА? Вияснення цього є різностороннє. Здебільшого молоді жінки приступають до української організації, в цьому випадку СУА тому, що бажають прилучитися до українського середовища. Вони включаються до української організації не тому, що не можуть собі знайти місце в американському світі. Навпаки, вони якраз у ньому почувають себе зручно, вони тут роджені, виховувалися в цій системі й вважають, що це їхня батьківщина. Безумовно, вони без усяких труднощів можуть включитися в американський спосіб життя. Отож можна дійти до висновку, що ці жінки добровільно й з переконанням записались до СУА. Власне тому, що в них є те почуття відповідальності до себе, в тому і до родини, а в ширшому понятті до минулого й до майбутнього. Їхнє спільне минуле передавалося з одного покоління в друге — це понад тисячу років історії українського народу, в яких нарід зазнав перемоги й поразки, тріумфи та трагедії. Відповідальність до майбутнього — це плекання і зберігання традицій. Докладаючи свої старання, вони забезпечують неперервність розвитку української культури.

Кінець кінцем, відповідальність або обов'язки це, інакше кажучи, життя. і це є те, що Союз Українок Америки пропонує українським жінкам.

МАРТА БАЧИНСЬКА

*"ПРОЩАЙ, УКРАЇНО, МОЯ УКРАЇНО, ЧУЖА
УКРАЇНО, НАВІКИ ПРОЩАЙ!.."*

(На смерть Василя Стуса)

З усіх можливих героїзмів за наших умов існує тільки один героїзм мучеництва — примусовий героїзм жертви. Довічною ганьбою цієї країни буде те, що нас розпинали на хресті не за якусь радикальну громадську позицію, а за самі наші бажання мати почуття самоповаги, людської і національної гідності", — так сказав Василь Стус, довголітній в'язень советських тюрем і концентраків, в країні, про яку Господь забув, у "Листі" до Івана Дзюби. Цьому листові вже добігає майже 10 років.

Багато чого іншого, з гіркотою й болем, писав тоді Василь Стус І. Дзюбі, авторві епохального викривального твору — "Інтернаціоналізм чи Русифікація", а потім "розкаяному" перекинчикові до польово-шевицького табору. ("Свобода", ч. 173, 16-го вересня 1976 року). З гіркотою і болем писав якраз ще й тому, що від Дзюби сподівався Василь Стус іншого відношення до нелюдської влади. І це ж Василь Стус Дзюбі і про Дзюбу написав свого вірша "Не могу я без посмішки Івана" в 1965 році, в грудні, де передбачив, якраз 20 років тому, і свій хресний шлях на сучасну Голготу України. Цей вірш настільки вимовний і важливий для Стусового життя протягом наступних 20 років, що треба його навести тут в цілості:

Василь Стус *1938 — †1985 Vasyi Stus

Не могу я без посмішки Івана
оцю сльотаву зиму пережить.
В проваллях ночі, коли Київ спить,
а друга десь обріхують старанно,
склепить очей не могу ні на мить,
він як зоря проміниться з туману,
але мовчить, мовчить, мовчить.

Ні словом не озветься. Ані пари
із уст. Вусате сонечко мое!
Несуть тобі Три Царіє со дари
скапарене озлоблення свое.

Іваночку! Ти чуєш, доброокий?
Йй-бо не знаю, що я зле зробив.
Чого ж бо й досі твій поріг високий
ані відчув, ані переступив.

Прости мені недільний мій Хрещатик,
що, сівши сидьма, ці котли топлю
в оглухлій кочегарці. Що терплю,
коли вже ні терпіти, ні мовчати
не могу, що читаючи люблю
твоїх Орхана, Незвала і Данте,
в дев'яте коло прагнути стремлю.
Моє ж досье, велике, як майбутнє,
напевно, пропустив котрийсь із трутнів.

Із тих, що білий світ мені окрали,
окравши край, окрали спокій мій,
лишивши гнів ропавий і кривавий
і право — надриватися в ярмі.

Сидять по шпарах всі мужі хоробрі,
всі правдолюби, чорт би вас побрав.
Чи людська добрість — тільки доти
добрість,

поки без сил, без мужности, без прав
запомогти, зарадити, вступитись,
стражденного в нещасті прихистить
і зважитись боротися, щоб жити,
і зважитись померти, аби жити?

Коли тебе, коханий, покарають —
куди втечу від сорому й ганьби?
Тоді прости, прощай, проклятий краю,
вітчизно боягузів і убивць.

Вірш був писаний тоді, коли Івана Дзюбу взято на допит, але ще не взято самого Стуса, і він почував себе винуватим у тому, що його "досье", його "файл", котрийсь із кафебістів — Андроповських посіпак, — "пропустив" чи загубив. І тепер, коли покарають Дзюбу — українське "вусате сонечко" і "доброокого Іваночка", — як ніжно називає він свого побратима зовсім у стилі Шевченка — тоді як же йому, Стусові глянути собі самому в очі? "Куди втекти від сорому й ганьби"? ...І Василь Стус відтоді знав напевно, що він буде робити. Він знав напевно, що не "заховається у шпарі", як боягузи, і повні страху, бо такі стають "убивцями" вітчизни, бо не відважуються "запомогти, зарадити, вступитись, стражденного в нещасті прихистить"... Василь Стус не такий — якраз з того моменту він зважиться "боротись, щоб жити", він зважиться "померти, аби жити"...

Це не була порожня афектація, пусті слова лжепатосу, щоб лоскотати нерви любителів і читачів поезії... Усе життя Василя Стуса протягом наступних двох десятиліть підтверджує те, що в нього слово ніколи не розходилося з ділом.

Так розпочався період Стусового "героїчного мучеництва", його боротьби з нелюдською системою марксо-ленінсько-сталінської "народної тюрми" і "тюрми народів" — де править "марксист, расист і людоджер, один за трьох" і три за одного...

Вони створили "нову добу на крові і кістках", створили обстріхану "загірну комуну", що перетворилася в "загірну комуну", бо загірбають у землю тисячами й мільйонами українців по всій "Гулагівській" території — Печорського й інших концентраків. Доба, так геніяльно схоплена у вірші Стусовому, що його він присвятив поетові і літературознавцеві, Миколі Зерову, замордованому так, як і Василь Стус пізніше, тими ж самими комуністичними большевицькими будівничими.

Колеса глухо стукотять,
мов хвиля об пором.
Стрічай, товаришу Хароне,
[і] з лихом, і з добром.

Колеса б'ють, колеса б'ють,
кудись торують путь.
Уже! Додому не вернуть,
додому не вернуть.

Москва, Гора Ведмежа, Кємь
і Попів острів — шлях
за ґратами, за вартами,
розбухлий на сльозах.

І знову: Вятка, Котлас, Усть —
Вим, далі — до Чіб'ю.
Рад-соц-конц-таборів Союз,
котрий Господь забув.

Диявол теж забув, тепер
тут править інший бог —
марксист, расист і людоджер,
один за трьох.

Москва — Чіб'ю, Москва — Чіб'ю,
Печорський концентрак
споруджує нову добу
на крові і кістках.

А над усім "Москва білокаменна" із забризканими кров'ю мучеників "білими стінами" — "Кубло бандитів"... — так характеризує на підставі їхніх чорних діл, всю совдепію — Василь Стус. Дуже відважно й небезпечно, але тільки така постава дає право зватися Людиною!

Василь Стус став прикладом для наслідування в таборі, за колючими дротами, де, здавалося б, повинна керувати приреченими тільки "боротьба за існування". У Стуса "величезна, майже неймовірна вірність своїй справі" — це відгук Сергія Солдатова, балтицького політ'язня, хоч і росіянина за національністю: *"Я багато чого навчився, зокрема у Василя Стуса, який втілює в собі всі найкращі риси українського руху. Таку полум'яну й непохитну людину світ народжує не так часто"*. В інтерв'ю надрукованому в "Сучасності" три роки тому (ч. 6, червень 1982), сказав теж Солдатов про: *"величезну любов українських політ'язнів до свого народу, а також їхнє знання своєї історії. Можна сказати, що вони не лише чудово знають історію свого народу, а просто переживають її... Далі я підкреслив би їхню мужність і стійкість у біді, у нещасті, в неволі, — величезну, майже неймовірну вірність своїй справі"*. Багатьох ця постава дивує. Ось інший чужинець, якому ми завдячуємо чи не найдовший опис Стусового поневіряння в концентраках ССРСР, жидівський сіоніст Міхаїл Хейфец бажав, щоб було інакше. У його есеї спогаді "В українській поезії тепер більшого немає" ("Сучасність" ч. 7-8, 1981), хоч сам Хейфец застерігається, що скаже *"блюзнірську, жсахливу для зека річ: якби він (тобто Стус — Л.В.) визнав себе винним, як Дзюба, й такою ціною вишшов на волю, — хай уявну, радянську, — я б радів. Сидіти у в'язниці — для цього придатні люди простіші, а джерело Божественних гармоній Стус — його хотілося б уберегти від подібної долі"...*

Читачеві українцеві робиться холодно від цих слів... Як страшенно старалися і стараються "андроповенята", чи "ягоденята" чи інші синки Берії — "чекісти", щоб між українцями тих, що каються, було як-найбільше... і як цього смертельно боявся сам Стус — не за себе, за інших українців. Так боїться тепер Чорнів. А вороги тільки цього добиваються, щоб не було між нами "невгнугих" — дійсних героїв-мучеників, що цінують більше ніж життя, ніж "версифікаційні вправи" — "здатність чесно померти"...

Проте, ми вдячні долі, що Василь Стус подбав таки про "версифікаційні вправи", для нас, для історії, крім свого прикладу героїчної стійкості в мучеництві. Очевидно, я жартую. Те, що писав Стус, було не "версифікаційними вправами", а глибокою поезією, що сягає геніяльних вершин. Ми вдячні за збірки віршів, що їх тепер можемо читати, і вчитися з них найновішої історії нашого народу, пізнавати його думку — громадську і політичну — його дух і все те, що дало силу Стусові й таким, як він, витривати в канібальських умовах тюрем та сміятися в обличчя смерті. Ця поетична й публіцистична спадщина варта того, щоб ми брали з неї для себе дороговкази.

З'являється питання, що дозволило пройти життям так чисто, світло й вірцево, хоч це ж були диявольські, пекельні обставини, які, щоб належно описати, бракує слів.

Давала Стусові силу й снагу для боротьби аж до смерті — віра в Бога, надія на небесну справедливу кару для злочинців і любов до України, його вітчизни.

Віра в Бога — це щось дуже відважне й нетипове, як на підсоветську людину. Постараюсь це вмотивувати, хоч тим часом про біографію — це ж вже біографія другого покоління українців, народжених під софитами.

"Василь Стус народився 1938 р., закінчив педагогічний інститут, служив в советській армії, потім навчався в Інституті літератури Академії Наук УРСР. Його твори публікувалися в багатьох республіканських періодичних виданнях. У вересні 1965 року Стус, разом з Іваном Дзюбою, виступив перед глядачами в київському кінотеатрі "Україна", закликаючи киян протестувати проти таємних арештів і закритих судів, які саме тоді розпочалися в Україні проти інтелігентської верстви і молодих літераторів. Після того його виключили з аспірантури, а через рік звільнили з праці. Від 1972 року В. Стус перебував в ув'язненні.

4-го вересня 1985 року в лиховісному 36-му концтаборі на Уралі в 47 років помер Василь Стус, видатний поет сучасної України. Це трагічний день для української культури, для нашого народу. Трагічний тим більше, що Стус помер не природньою смертю, а в наслідок повільного, садистичного убивства, розтягнутого на довгі роки витончених і невитончених катувань." — До цих слів, пояснень, що супроводили повідомлення від Закордонного

Представництва Української Гельсінкської Групи, можна додати, що Стус був одружений, любив дуже свою дружину — Валентину Попелюх-Стус. Мав сина — Дмитрика, — ми знаємо про нього з Стусових в'язничних віршів; його батько Семен Стус вже помер; мати Олена Яківна та сестра Марія Стус досі проживають на Донеччині. Родина Стуса "селянська", за теперішньою офіційною термінологією; але вона може бути й не селянська. В советах треба було багатьом українцям так писатися. Вона радше "гайдамацько-козацька", якщо йти за ознаками його роду й самого Стуса із творчості. А з його поведінки в житті й у в'язниці бачимо його, як втілення найбільш лицарських, найбільш шляхетних рис, і зовсім "елітарних", чи хочемо ми того чи не хочемо. Він — поет і мислитель, літературознавець і філософ та взагалі ерудит з колосальними знаннями з різних ділянок людського духового надбання.

Про його появу в українській літературі і його запаморочливий успіх в ній — бож став він чільним поетом в сучасній Україні по обидва боки Океану. Найкраще розповідає сам Стус у його зверненні з 1969 року, "Двоє слів читачеві", із збірки "Зимові дерева", читаємо:

Перші лекції поезії — мамині. Знала багато пісень і вміла дуже інтимно їх співати. Пісень було стільки, як у баби Зуїхи, нашої землячки. І таких самих. Найбільший слід на душі — од маминої коліскової "Ой, люлі-люлі, моя дитино". Шевченко над коліскою — це не забувається. А співане тужно: "Іди ти, сину, на Україну, нас кленучи" — хвилює й досі. Щось схоже до тужного надгробного голосіння з "Заповіту": "Поховайте та вставайте, кайдани порвіте, і вражою злою кров'ю волю окропіте". Перші знаки нашої духовної аномалії, журба — як перше почуття немовляти в білому світі. Це були — враження од дитинства. Гарного дитинства.

Шкільне навчання — вадило. Одне — чужомовне, а друге — дурне. Чим швидше забудеш школу, тим краще. В четвертому класі щось заримував про собаку. По-російському. Жартівливе. Скоро минуло. Відродилося в старших класах, коли прийшла любов.

Інститутські роки — трудні. Перша публіцистика віршована — поези з історією. Захоплення Рильським і Вергарном. Ще чогось прагнув безтлесний дух. І знову ж — любов. Стужілий за справжньою (не донецькою) Україною, поїхав учителювати на Кіровоградщину, поблизу Гайворона. Там витеплів душею, звільнився од студентського схимництва. Армія — прискорила. Почувся мужчиною. Вірші, звичайно, майже не писалися, оскільки на плечах — погони. Але там прийшов до мене Бажан. Тоді ж — перші друковані вірші — 1959 рік.

Післяармійський час був уже часом поезії. Це була епоха Пастернака і — необачно велика любов до нього. Звільнився — тільки десь 1965-6 рр. Нині найбільше люблю Гете, Свідзінського, Рільке. Славні італійці (те, що знаю). Особливо — Унґаретті, Квазімодо.

Ще люблю "зусту" прозу Толстого, Гемінґвея. Стефаніка, Пруста, Камю. Вабить — і дуже — Фолкнер.

З молодших сучасників найбільше ціную В. Голобородька. Потім — Вінграновського. І, звичайно, Л. Кисельова. Ненавиджу слово "поезія". Поетом себе не ва-

жаю. Маю себе за людину, що пише вірші. Деякі з них — як на мене — путящі.

І думка така: поет повинен бути людиною. Такою, що, повна любові, долає природне почуття зненависті, звільнюється од неї, як од скверни. Поет — це людина. Насамперед. А людина — це, насамперед, добродій. Якби було краще жити, я б вірші не писав, а — робив би коло землі.

Ще зневажаю політиків. Ще — ціную здатність чесно померти. Це більше за версифікаційні вправи!

Один з найкращих друзів — Скворода.

Бачимо тут кілька імен, від Шевченка починаючи і на Леоніді Кисельові кінчаючи. Про Шевченка і чому він дорогий Стусові, навіть можна б не говорити: Шевченкове "батьківство" для Василя Стуса є такою наглядною річчю, що її ані прикрити, ані перевернути ніяк не можна (хоч дехто начебто просить вибачення, за таку "банальність" як згадування, Стусового "духовного батька").

Ідучи за принадою "впливології", кілька дослідників Стусової творчості з прихильників "Мансардної літератури", приєднали до цього Стусового списку ще й Тичину та зо два, зо три тузини чужих імен. Залишені без уваги дослідників, осторонь стоять Леонід Кисельов і Василь Голобородько. Про Кисельова писав у 1973 році ще Б. Кравців. Василь Голобородько цікавий своєю "Катериною", що перегукується, очевидно з "Катериною" Шевченковою. Це в обох Україна, розпинана й використовувана окупантом в той час, як її сини, або ще немовлята, або дорослі — то постріляні, загнані в тюрми, чи розсіяні по білому широкому світі. В Леоніда Кисельова теж є вірш "Катерина", і його знав добре Василь Стус. Той читач, який цього вірша не має на похваті під рукою, мусить його таки знайти й прочитати ("Сучасність", ч. 7-8, липень-серпень 1973). Про Л. Кисельова писали навіть підсоветські критики, що *"його улюбленим поетом був Тарас Шевченко — в нього вчився Леонід Кисельов правди, любові й ненависти. Він знав, що невдовзі помре. Своім спокоем і мужністю... давав він нам — старшим його друзям і товаришам — велику лекцію людської гідності перед неминучістю смерті"*. Це теж поріднило Стуса і Кисельова.

Ось Кисельова "Катерина" — Україна:

Доки буде жити Україна
В теплім хлібі, в барвних снах дітей —
Йтиме білим полем Катерина
З немовлям приткнутим до грудей.

Освятивши невимовним бодем
Все прийдешне, кожну нашу мить,
Йде вона, і мов велике коло,
Біле небо навздогін летить.

Про дівочу цноту, про калину
Не співай, поете, не квили,
Бо іде сьогодні Катерина
Тим шляхом, що наші кривні йшли,

Вилами розхитували трони,
Руйнували все старе дотла,
Тільки би Шевченкова Мадонна
В сніжне небуття не полягла!

Тільки би вона донесла сина
До свого народу, до людей.
Біле поле. Біла Катерина
З немовлям приткнутим до грудей.

Ще була одна любов у Кисельова — українська пісня. Тож оцими трьома спільними точками торкалися Стус і Кисельов у своїй творчості: Шевченко, українська пісня і вміння дивитися смерті в вічі й не боятися її. Хоч в одному випадку — це була смерть від якоїсь неназваної в скупих біографічних даних про Кисельова хвороби, можливо сухіт, а у випадку Стуса, як писала Надія Світлична, — смерть була спричинена "повільним, садистичним убиванням, розтягненим на довгі роки витончених і невитончених катувань".

Є ще одна "Галя" або "Катерина", що її треба тут згадати.

У Стуса є вірш, від читання якого наче згортається кров у жилах. Це вірш із збірки "Палімпсести": "Горить сосна — од низу догори":

Горить сосна — од низу догори.
Горить сосна — червоночорна грива
над лісом висить. Ой, і нещаслива
ти, чорнобрива Галю, чорнобри...
Пустить мене, о любчики, пустить —
голосить Галя, криком промовляє,
і полум'я з розпуки розпукає,
а пан-Господь і бачить і мовчить.
Прив'язана за коси до сосни
біліє, наче біль, за біль біліша.

Гуляють козаки, а в небі тиша,
а од землі — червоні басани.
Ой, любі мої легіні, пустить,
ой, додомоньку, до рідної мами.
Зайшлася бідолашна од нестями,
і тільки сосна тоскно тріскотить.
Горить сосна од низу догори,
сосна палає — од гори донизу.
Йде пан — Господь. Цілуй Господню ризу,
ой чорнобрива Галю, чорнобри...
Прости мені, що ти, така свята,
на тім вогні, як свічечка, згоріла.
Ой як та біла білота боліла,
о як боліла біла білота!

Перечитуючи, відчуваєш, що тут же з'являється Катерина Ольжичева — "Муки Святої Катерини". Це не запозичення. Це спільний поетичний ансамбль-хор, коли кожний голос потрібний, щоб цілість "співу" вийшла найгармонійніша, якнайповніша: щоб зрозумів народ, і чей же зробив потрібні висновки з усього.

Ось уривок з великої поеми — фуги Голобородька:

Потім я побачив тебе, Катерино,
як йшла ти з байстрам на руках,
переступаючи ріки мощені не каменем білим,
а солдатським тілом,
переходячи поля засіяні не зерном пшеничним,
а потом солоним,
йдучи через сади, в яких росли не вишні,
а матері з закопаними в землі руками.
Куди ти йшла?
Ти сама того не знала!
Ти просто йшла над селами, містами,
над головами і віками,
над вбивствами і підлотою,
над іудами і смертниками,
над очима і відчаєм.
А на плечах сиділи чорні птиці,
чорні птиці печалі.

* * *

Катерино, ти приходиш, щоб будити мене діяти
своїми високими дзвонами.
Катерино, ти приходиш, щоб розкривати
мої кров'яні судини в обмілілі ріки.
Катерино, ти приходиш звати мене іти
на маленький кружечок сонця в високості.
Катерино, чорна печалі!...

Тому й не дивуватися Стусовому визнанню, що "з молодих сучасників найбільше ціную В. Голобородька". Бо і в Стуса, як в України-Катерини: "І збавлений вік проліта схарапудженим птахом, І глухо, як кров у аортах, надсадно гудуть солов'ї..." (з вірша "На Лисій горі догоряє багаття нічне", "Веселий Цвинтар").

А в Ольжича, що його читав і вивчав у архівних "закритих фондах", В. Стус не міг не побачити оцієї Катерини, вже не грішної, а святої. Ольжич пише про свою Україну-Катерину так:

Як зв'язали Діву Катерину
Посіпаки в храмі на стіні,
Рвали біле тіло, щохвилини
Припікали рани на огні.

Оберта вона блакитні очі,
Геть вже повні стримуваних сліз:
Коли так мій Пан Небесний хоче,
Не боюся дйби, ні коліс.

При стовпі у темному притворі,
У похмурній, келії своїй,
Б'юся у безвихідному горі:
Як би можна полегшити їй.

Ти, що сієш тьму і зло між люди,
Кров невинну, праведну плюючи,
Шли удвоє всі свої облуди
До могого ложа уночі.

Хай гарцюють по кутах кривляки,
Кров і піт співаючи мені,
Щоб пустили тільки посіпаки
Катерину Діву на стіні.

Коли загальний настрій, символіка й образність є спільна в цих чотирьох авторів — хронологічно: в Шевченка, Ольжича, Кисельова й Голобородька, то в "співаному мотиві", — що так скажу — це і Леся Українка з її "Дочкою Ієфаї: "Пусти мене, мій батеньку, на гори". Вірш про дівчину, принесену в жертву задля "вищої справи", чи іншої ідеї "побудови комунізму". Ієфаї, один із суддів ізраїльських, подолав у бою амонитян і дав Богові обітницю за ціну перемоги — принести в жертву свою дочку і це зробив. Так, як ідеологія марксизму-ленінізму, або ідея "однієї неподільної Росії", чи якого іншого "світового уряду", — мусить для "торжества ідеї" принести в жертву Україну з її "ворохобним плем'ям" — непокірними й бунтівливими українцями. Пише Леся Українка:

Пусти мене, мій батеньку, на гори,
Коли ти хочеш, щоб твоя дитина
Одважно йшла не передчасну страту,
Очей в сльозах до гір не обертала
І з сонцем не прощалася риданням,
Тебе, людей і Бога не кляла!

І ось так, читаючи й зачитуючись, приходиться думка, яке велетенське багатство для кожного дослідника криється в цих ось збірках поезій Василя Стуса, що дійшли до нас! А це ж лише частина його доробку. Знаємо бо, що від шести сот до восьми сот віршів знищили кагебівські посіпаки. Але й те, що таки дісталось через залізну заслону, таке багате й унікальне, що його треба вивчати й вивчати.

Цікаво, як кожний дослідник інше вибирає з творчості цього незвичайно багатого й різноманітного поета. Сказав Б. Рубчак у своїм есеї "Перемога над прірвою" ("Сучасність", ч. 10, 1983): "Взагалі в читача може скластися враження, що під псевдонімом 'Василь Стус' пише кілька поетів"... Але це окрема й вдячна тема і для досліду і, ще більше, для полеміки поміж дослідниками хай хоч якими "науково-об'єктивними", бо кожний хоче бачити в цій творчості те, що йому духово найближче.

* * *

У житті й творчості Стуса є молитва. Знайомий він з нею інтимно й інтелектуально. Це і зов землі, і наука матері і студії свідомі над Божим Словом. Я пробувала повиписувати всі посилення-натяки на Євангелію, на Псалми, на "Читії Мінеї" чи відгомін віри з народніх джерел. І я мусіла відмовитися цей раз від цього, бо того матеріалу так багато, як у

творчості іншого подібного поета — Олекси Стефановича. Обмежуся лише двома найбільш вимовними прикладами Стусових і Стефановичевих диво-віршів, а над цією темою треба буде ще попрацювати в майбутньому. Яке глибоке розуміння Божества у цьому ось вірші, із збірки "Свіча в Свічаді": вірш — "Отак живу, як мавпа серед мавп..."

О, Боже праведний, важка доука —
сліпорожденним розумом збагнуть:
ти в цьому світі — лиш кавалок муки,
отерплий і розріджений, мов ртуть.

В Олекси Стефановича, в "труднорізьбленому й глибоко філософському вірші", як сказав Фізер, — "Христос" маємо такий образ земської мудрости:

Людська мудрість торкнула б місяця,
Якби скласти книжки на стос,
Та безмірно над нею виситься,
Та над всім воздвигся Христос.

Від розстрілу — розтління атому
В лютім сьайві земний окрес —
І на нього (лиш тло Розп'ятому)
Тінь гігантську вергає хрест.

Підійнявшись над виром розпаду,
Поборовши в собі мерця,
Він вартує, всерівний Господу,
Бо ще вірить в людській серця.

Про Стефановича казали літературознавці (Б. Бойчук і Б. Рубчак), що він як ніхто вмів "окняжувати свою мову поетичну. Це саме бачимо у Василя Стуса, в його численних архаїзмах, а ще частіших словах-новотворах, що наче "списані" з княжих та гетьманських літописів. Про "безліч оригінальних неологізмів у всіх мовних категоріях" писав літературознавець Іван Фізер про Стефановича; а інші дослідники повторили, або повторять те саме про Василя Стуса. Проте це така широченна тема, що її залишаю на інший час.

Знову ми при Стусовій молитві. Бог з'являється Стусові постійно:

Усе життя моє в інвентарі
тюремному розписано по пунктах,
як кондаки Твої і тропарі.
І тільки дух мій ярим громом бухка
над цей похмурий мур, над цю мару
і над Софіїну дзвіницю зносить
угору й гору. Хай но і помру,
вони за мене відтонкоголосять.
Три тисячі пропавших вечорів,
три тисячі світанків лебединих,
що оленями йшли між чагарів
і, мертвого, мене не розбудили.

Тільки число "три тисячі" змарнованих для поезії й життя вечорів і світанків треба змінити на більше число, бо було їх п'ять тисяч. Не вісім бо років карався Стус на каторзі, а повних 13 років. А

* (Панахида, що правлять у Великодній Піст та в Пржедосвященній Літургії).

якщо до цієї тюремної статистики додати ще й знищення при арешті багатьох сот сторінок його творів з написаних "на волі", тобто ще не за ґратами, тоді таких "вечорів і світанків" може бути і ще більше...

Великою вірою в силу Господню навіяний і вірш "Звелася длань Господня", в якій поет погоджується з небесною волею, весь вкритий ясністю, "об'яснілий" від Слова Божого:

Звелася длань Господня
і кетяг піднесла,
де зорі великодні
без ліку і числа.
Ця синь зазолотіла,
це золото сумне,
півравши душу з тіла
об'яснили мене.

Лютує сніговиця,
колючий хрипне дріт.
А світ — нехай святиться,
нехай святиться світ.

Височіє Хрест Господній і Сорокоуст*, — у двох віршах Василя Стуса, яким вже пощастило у нашій пресі. Один з них друкувався в "Свободі", щоденнику, двічі у вересні, коли 4-го вересня, в середу прийшла трагічна вість з України, що замучено поета у в'язниці:

Як добре те, що смерті не боюся
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що вам, лукаві судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив — любив і не набрався скверни,
зненависти, прокльону, каюття.
Народе мій! До тебе я поверну
і в смерті обернуся до життя.
Своїм стражденним і незлим обличчям
як син тобі доземно поклонюся
і чесно гляну в чесні твої вічі
і з рідною землею поріднюсь.

Сорокоуст —

Геть спогади сперед очей,
із лиць — жалі, із уст —
колючі присмерки ночей
у цей Сорокоуст.
Як став — то вплав, як брід — то вслід,
як мур — то хоч нурця
пройдімо лабіринтом бід
до свого реченця,
де щонайвища з нагород
і найчесніша — мста
за наш прихід і наш ісход
під тягарем хреста.

Цей тягар хреста стає часто-часто непосильним, і тоді з грудей, вже не цілих, а тільки з половини їх, зривається страшний розпач, як у вірші "Пощо мені жити" із збірки "Палімпсести": "Кругом Іуди, що розп'яли Христа... "Ошукана чота" — українські борці за волю, — окрадені й катовані, "за пагорби зникає", за пагорби життя:

Пощо мені життя,
суремного тривога,
як більше опертя
не виблагати в Бога?
Пощо твої труди,
усі тяжкі маруди,
коли в усі сліди
ступає тінь Іуди?
Ошукана чота
за пагорби зникає,
і доли посідає
маркітна марнота.

А твоїй вітчизні призначені тільки Вічні Страсті,
так, як Ісусові Христові, розпинаному на хресті:

Земля гойдається під нами,
і небо, ніби маячня,
накликана нічними снами
так необачно навмання.
Нема ні висі, ані долу.
Єдиний кривокрилий птах
проносить душу нашу голу
то проміж зір, то по тернах.
Людино, що твої воління,
віками значені сліди?
Оце впокоєне струміння
прозрінь, радіння і біди.
І що усі твої напасті,
і сподівання, і жалі,
як по Вітчизні вічні страсті
горять, як зорі на шпилі.

Це вічні, не триденні страсті... І як довго ще про-
довжуватимуться вони на Україні, де земля від
хрестів і могил горбата, як бачив Україну, зайняту
окупантами-антихристиянами, ними ж знищений
потім поет Марко Антіох. Цей вірш, що ось наводжу
тут, міг би був написати 50 років пізніше після Марка
Антіоха сам Василь Стус. А ми шукаємо "впливів",
де тільки "німець скаже, та до того історію нам нашу
розкаже"... Ось Антіохова "Отчизна":

Моя отчизно! Знаю я, тобі
Судилась кризь війну в віках дорога.
Ти Бога бачила, такого Бога,
Що віти опустилися в журбі.
Ще колії татарської гарби
Лишилися і з полум'я грізного
Не вийшла ти. Бо он ще відблиск його,
Поглянь, горить на степовім горбі.
Так, од могил земля наша горбата...
О, проклинаю всіх, хто єсть Батий!
На переможцях скрізь печать проклята.
Он на бурхливім небі знак страшний.
То крові з хмар напунув хрест гігантський:
Не вийти з бід країні цій селянській...

І тоді один і другий кличуть до помсти: Василь
Стус просить гніву у Господа:

Господи, гніву пречистого благаю.
Не май за зле.
Де не стоятиму — вистою.
Спасибі за те,
що мале людське життя,
хоч надією
довжу його в віку.
Вірою тугу розвію,
щоб бути завжди таким,
яким мене мати родила
і благословила в світі.
І добре, що не зуміла
мене від біди вберегти.

Гніву Господнього просить і Марко Антіох у
Молитві "Господи, в день Твого гніву неспинного",
частковий текст якої далі.

Вона, Україна, якій не вийти з бід, поки кров'ю
найкращих її синів і дочок вона не окупить свою
волю, своє ізбавлення від кари і покари... знає
Василь Стус, що той, Одвічний, що над нами —
Одвічний Бог, "убиваючи, рятує":...

Будні тут тобі про свято,
а про свято — будні правлять.
Хай оцю діржаву хату
пильні погляди буравлять,
хоч твоє зчаліле серце
тут обмацують руками —
не зважай на те, не сердься:
те Одвічне, що над нами.
стріли повиймає з рани
і губами обціпує,
адже хвиля пожадана,
убиваючи, рятує.

Так, нанизуючи вірш за віршем, поринаєш у
глибінь Стусової віри, хоч віри, що така ж бунтар-
ська, що і Шевченкова. Оправдано бунтарська. Адже
Стус — не може бути байдужий до терпінь його
народу, своїх і страждань його краю. А так при-
страсно-жагуче просить поет, щоб ізбавлення вже
прийшло, бож не сила чекати більше на те "завтра",
хотілося б відкуплення вже нині, сьогодні, — Днесь:

Дажь нам, Боже, днесь! Не треба завтра —
даждь нам днесь, мій Боже! Дажь нам днесь!
Догоряють українські ватри,
догоряє український весь
край. Моя дорога догоряє,
спрагою жолобиться душа.
Як Господь нас оком поминає,
тоді, болю, грай без кунтуша!

Та Доли своєї, ані Бога не кляне Стус. У збірці
"Зимові дерева" це так просто сказано у вірші "При-
меркові сутінки опали":

Що тебе клясти, моя недоле?
Не клену. Не кляв. Не проклену.
Хай життя — одне стернисте поле,
але перейти — не помину.
Дотягну до краю. Хай руками,
хай на ліктях, поповзом — дарма,
душу хай обшмугляю об камінь —
все одно милішої нема
за оцю утрачену й ледачу,
за байдужу, осоружну, за
землю цю, якою тільки й значу
і якою барвиться сльоза.

Знову у вірші "Яка нестерпна — рідна чужина" є про сльозу, сльозу козацьку, ту, що камінь пропікає. Перегукується цей вірш з закінченням вірша Лесі Українки, що зветься "Уривки з Листа" і має підзаголовок "До І. М. Стешенка — Товаришу мій, не дивуйся з лінивого вірша..." Тут не сльоза, а квітка пробила "мур".

Камінь пробила вона, той камінь, що все переміг,
Що задавив і могутні дуби..
І терни непокірні.
Квітку ту вчені люди зовуть Saxifraga,
Нам, поетам, годиться назвати її — «ломикамінь»
І шанувати її більше від пишного лавру.

Ось як в Стуса обертається та сама поетична мелодія:

Яка нестерпна — рідна чужина!
Цей погар 'раю' зазналий, сіверний.
Ти повернувся, але край — не верне квіт,
Йому ж за трумну — п'ятьма кам'яна.
Як тяжко не годиться й піти,
тамуючи гірку сльозу образи.
Радійте лицеміри й богомази,
що в мені ні надії, ні мети,
Та сам я єсьм! і є страшний мій біль!
І є сльоза, що наскрізь пропікає
Камінний мур, де квітка процвітає
в три скрики барв, в три скрики божевіль.
Твоїх грудей не стало половини,
бо чезне чар твоєї батьківщини,
І хоре серце чорний смокче спрут...

Це тут про козацю сльозу. А з козачої сльози родиться сила для спротиву, боротьби і перемоги. Бажання допомогти в неволі ближньому, "розкувати сестру", як у Шевченка в молитві Благочинного з "Гайдамаків". Вона — ця сльоза — гартувала справжнього лицаря, без страху і без догани.

Чи ж не таким виступає Василь Стус із усіх спогадів, навіть чужинців, які воліли б, щоб українці поводитись так, як вони самі... "не гонорово, зато здорово". Ми ж радіємо тим, що у нас був такий Василь Стус, бож писала Леся Українка у поезії "З біблійних мотивів" — "Пророк", про ось і Стуса, його прихід передбачаючи:

Я духові серцем сказав:
«Навіщо ти будиш мене серед ночі?
Навіщо сі тихі уста розв'язав
І речі надав їм пророчі?
Оспалі тут люди, в них в'ялі серця,
Народ сей не вдався на борця».

Мій дух промовляє мені:
«Ставай, вартовий, без вагання на чати!
Хоч люди зампили у цій стороні,
На голос твій будуть мовчати, —
Та слава про їх заgrimить до зірок,
Що є з їх народу пророк».

А зі сльози Стусової, і таких як Стус, хоч сам він того й не сподівався, прийде на московську й "інтернаціональну" голоту, що потрясає тепер світом, ще кара Господня і людська. Хоч сам Стус загинув, не дочекавшись тієї години відкуплення. Умер без дзвонів з рідних золотих дзвіниць, помер далеко від рідного краю, помер в тюремному бушлаті, арештантській чорній одежі, не вкритий червоною китайкою... Йому б жити давніше. Йому похорон козацький, коли в давнину "несли за козаком фузію і ратище, і вели коня, а як опускали в землю — то стріляли з мушкетів-гармат". А понад усім гуділи дзвони із святої Софії й Золотоверхого Михайлівського. Вони тоді "відтонкоголосили" за померлим, звіщаючи відхід із цього світу й прихід до того світу воїна і мужа. Цього надіявся Василь Стус і цього досяг, бо мав у житті такий хрест, дуже важкий і важений; той хрест, яким відмикається райська брама.

І з'являється немаловажне питання: про якого Бога мова у поезії Василя Стуса? Адже це міг бути і Бог помсти і гніву, Той, що велить брати око за око і зуб за зуб. Але є і інший Бог — Бог любови, Бог справедливости, милосердя і всепрощення — Ісус Христос, що Сам не завагався віддати своє життя за своїх людей. Ось із вірша "Невже ти народився, чоловіче" недвозначно ясно, що Стус уміє прощати, що він посідає такі християнські чесноти, що межують із святістю. Василь Стус, як бачимо з цього вірша, — вміє співчувати такій ось креатурі, людській потворі, якою є цей примітивний наглядчак "опер" у концентраку, хоча б такий "Зіненко", про якого з великим обуренням пише Михайл Хейфец — сionіст і в'язень — у його цікавому спогаді, названому на початку цієї статті. З усього писання Хейфецового, зовсім згідно з його вірою, Зіненко треба б піддати принаймні тим самим досвідам і найсуворішим карам, які він сам стосував до "зеків". А ось християнин-українець Стус до Зіненка, чи якого іншого наглядчака-погонича в концентраку, каже:

Невже ти народився, чоловіче,
щоб заирати в келію мою?
Невже твоє життя тебе не кличе?
Чи ти спізнав життєву путь свою

на цій страшній, люциперській роботі,
де все людською мукою взялось?
Ти все стоїш в моїй людській скорботі,
твоїм нещастям серце поїнялось

моє недужне. Ти ж за мене вдвоє
нещасніший. Я сіль, а ти — лиш тіль,
я є добро, а ти — труха і тіль.

А спільне в нас, що мертві ми обоє,
дверей обоаки. Ти там, я тут.
Нас порізли мури, як статут.

Стус знає, що навіть з такого покидька суспільства
колись, у золоті вільні часи, виховуючи його в
християнській науці й моралі, можна було б зробити
хосенного громадянина, корисного члена суспільства.
Натомість у советах таких "зіненків" і інших
людців вчили ненависти, згідно з марксизмом —
лженаукою, що базована на ненависті й "клясовій
боротьбі", щоб була людина людині вовк. Тож і
виросла з такого першого-ліпшого Зіненка "труха і
тіль". І шкода Стусові цієї морально розкладеної
людини, вірніше — якогось гомункула, якоїсь
карикатури на людину. Його жаує Стус, як "вдвоє
нещаснішого". Дійсно — збагнув Василь Стус вчення
Розп'ятого.

Таким глибоко віруючим встає перед нами Ва-
силь Стус не тільки в його поезії та в його поведінці
в житті. Ось і в прозі, епістолярній творчості, чита-
ємо в листі до приятеля таке: "Дякуймо Богові, що
Він такий до нас Милосердний, що поставив нас на
висоту терпіння за наш народ. Я знаю своє і надто
катастрофічне існування мого народу, щоб можна
було сидіти, заложивши руки..."

Попрощався з нами Василь Стус в "Останній Пі-
сні" у збірці "Свіча в Свічаді":

Ще вруняться горді Славутові кручі,
ще синіє річки збурунена гладь,
але проминув тебе птахом летючим
твій час, твій останній. Попереду — падь.

Ще небо глибоке, ще сонце високе,
та серце замало грудей не пірве.
Урвалась, подалась прекрасні мороки,
і щось тебе кличе, і щось тебе зве...

Розкрилені висі твої пронеслися.
Попереду — прірва, і очі не мруж.
Ти бачиш розхрестя дороги? Молися!
Бо ще ти не воїн, і ще ти не муж.

Ще горбляться горді Славутові кручі,
та сторч головою зривається світ.
Чіпляйся за кручі, як терен колючий,
чіпляйся за небо, як яблуні цвіт.

За обрієм обрій, за далями далі, —
допоки напруглий не вигасне день, —
погробли тополі в глибокій печалі
своїх калинових, вишневих пісень,

бо вже ослонився безокрай чужинний,
і гнеться в жалобі кривавий розмай.
Прощай Україно, моя Україно,
чужа Україно, навіки прощай!

Нема тут безнадії та розпачу, лиш погодження з
неминучістю: не всі пророки входять живими до
Землі Обітованої... Боявся тільки одного, щоб не
забути бути. І Богом і людьми:

І навалились дні —
таке страшне завалля.
Сни висталились сталлю —
і не збудися в сні.
І душу пересни,
приспи свою досаду,
коли немає ради,
а є одне терпи.
Відбігли, наче пси,
розвіялися в полі
повшухлі душі голі
і голі голоси.
Це ж нам з передодня
було затрембітало,
за тим — смеркати стало,
прожогом, навмання?
Окрушинами днів,
торосами завалля
сни висталились сталлю
і смерк забованів.
Благаю повсякчас,
ти, Господи всевишній,
карай нас, многогрішних,
а не забуди нас.

Він в останню мить свого життя почув голос Госпо-
да, як і сподівався:

Вельможний сон мене здолав,
і тут нараз почув я:
Господній голос пролунав:
мій сину, алілуя!
Терпи страсну стежу конань, —
спізнай смертельні чари
дороги добр і почезань,
свавілля і покари.
Хоч тяжко душу берегти,
під небом цим полуднім,
а треба йти, а треба йти
щосвятом і щобуднем.

Треба було йти, страсною стежею-стежкою
конань, спізнавати смерть, щоб Врата раю відкри-
лися перед ним, де вже "Ватаги Богданові у сонмі
архангелів" як бачив їх у хвилину свого відходу
замучений у Ведмежій Горі-концтаборі ще не Єжо-
вим, а "залізним наркомом" зловісного НКВД Г.
Ягодою, і не в 1937-му році, а на початку 30-их років,
предтеча Василя Стуса Марко Антиох: у вірші-моли-
тві "Господи, в день Твого гніву неспинного"...

Сніг і вітри над моєю отчизною...
Боже, цю чашу розбою бездумного,
Дай мені взяти рукою залізною
Й пити з одчаю каменоломного.

Вірю, я, Боже, ватаги Богданові
Поруч з Тобою, у сонмі архангелів.
Господи, в суду хвилину останнього
З них надішли мені смертного янгола.

Дотик його — і безодня відкриється,
І як дощем шепотить серафимами.
Там, перед світлим, благаючи, крилосом,
Очі її над огнями і димами...

Господи, Господи...

Вірю, мій Отче, в спокою державному
Мудро Ти судиш і мудро розмірюєш:
У життєвому потоці безправному
Кожного нагло питаєш: «Чи віруєш?»

Вірую, Господи, Вірую!, Вірую!
Тілом усім перейнятим уявою!
Кожен увійде, хто ляже офірою
В царство пресвітлеє, золотоголавеє.

Господи, Господи...

Вони — багато-багато їх —, вірних дітей України,
лягли й полягли офірою... Нам лишилося не забути
їх. Не датися на підшептування замаскованого ворога,
що удає з себе "приятеля", що такі, як Стус, це
були тільки "правозахисники", люди, що б'ються за
точки параграфів у "липовій" — забріханій консти-
туції Есесерії, або за який там пункт — карного
кодексу. Ні! І референдум для них уже відбувся.
Вони свідомо й відважно загинули за ідеали Україн-
ської Держави, самостійної, вільної і незалежної ні
від кого. Помолімся ж за них і за край далекий наш:

Ще видиться: далекий край чужий,
і в ньому жінка, здумана зигзиця,
шепоче спрагло: Боже, най святиться,
о, най святиться край далекий мій.

Ліногравюра. Георгій В. Якутович, 1957.
Lithograph. Heorhii V. Yakutovych.

КАЛЕЙДОСКОП Жіночого Життя

УПОРЯДКУВАЛА ХРИСТИНА ГОДІВ-ЮЗИЧ

СССР

Преса повідомляє, що в советській армії все більше жінок. Рекрутують жінок у віці 19 до 40 років, переважно на канцелярську і допомогову службу, а також для радіозв'язку і компютерної обслуги.

УКРАЇНА

До нас прийшла вістка, що українські реставратори — майстри, дослідники, художники обережно відновили картину Тараса Шевченка "Катерина", яка раніше вважалася втраченою.

США

Нью Орлінс. Елеанор Сміл перевибрана головою організації НОВ (NOW). Вона була вибрана 1977 — 1982 року й відбула дві каденції. Пані Сміл має 45 років займається домашньою працею і живе у Пітсбургу, її чоловік інженер металургії, завжди готовий їй допомагати. Його слова такі: "Ми разом вступили до цієї організації і разом працюємо для її ідеалів і цілей".

Найближчі й будучі плани організації НОВ, які подала її голова пані Сміл є такі: у березні місяці зорганізування маршу за легалізацію абортів, відновлення *Civil Rights Restoration Act*, і за прийняття *Equal Rights Amendment* у штаті Вермонт.

Монтгомері, Алябама. Дарія Галина Русин — українка, була вибраною з-поміж тисяч кандидаток і одержала нагороду від організації "Визначні молоді жінки Америки" за свою жертвенну працю на покращання життя в Америці.

Чикаго — **Джейн Берн** проголосила, що буде знову кандидувати на пост мейора Чикаго на 1987 рік, кажучи, що вона може краще провадити й репрезентувати місто, як теперішній мейор.

Нью-Йорк, 28.IX.85. Зустріч — бенкет з нагоди створення фундації приятелів Енциклопедії українознавства. На 13 осіб за президіальним столом не було ні одної жінки.

"Перший Понеділок", республіканський журнал з 25-го серпня 1985 р. помістив широку статтю про вчительку Шерон МкАуліфф, яка була вибрана астронавкою з-поміж 11,416 апліканток, вона буде передавати 20-ти хвилинну лекцію з планетних просторів.

Шерон МкАуліфф має 36 років і викладає соціальні науки в Конкорд, Нью-Гемшир. Вона каже, що вона є *пересічна* учителька з *непересічним* досвідом. Зараз вона розпочала 4 місячний вишкіл в NASA.

"Нью-Йорк Таймс", 28-го серпня 1985 року подав, що лише 8% жінок займають високі пости в міських урядах у Нью-Йорку. Це доказує коаліційна жіноча організація, до якої входять представники таких організацій як Жіночий Форум, Жінки Нью-Йорку, Фінансова Жіноча Асоціація і Жіноча Група в телебаченні й радіо. Заперечив тому мейор Кач, що мовляв є більше, але по довгих нарадах він ствердив, що працівничок таки замало. Панна Клеїн яка репрезентувала коаліційну організацію заявила, що в цій злученій організації жінок є багато професійного жіночого потенціалу, який є повністю не використаний, а міг би працювати в різних урядових ділянках.

Карен Коен 37-літня жінка з Гюстон, Тексас одержала 350,000 доларів за свою першу новелю "Через скло, темрява". (*Through a Glass, Darkly*). Ця історична повість відбувається в Англії і Франції у 18-му столітті.

К. Коен відвідала Англію і Францію а особливо ті місця, де жили її дієві особи. Героїнею цієї повісти є Варвара, яка має 15 років, коли починається повість і 21, коли кінчається. Тут описана її юність, родина та її подружжя.

Карен Коен закінчила Тексас Стейт Університет в місті Дентон, де спеціалізувалась у англійській мові та журналістиці. Вона дописувала до гюстонських журналів, та була редактором одного з них. Вона "жила" і завжди цікавилась 18-им століттям, тому й вибрала цю епоху. Її герої "ожили" на сторінках її повісти. Писала вона свою повість, втікаючи від обов'язків щоденного життя. Втікала вона в минуле й там черпала силу на майбутнє.

Новий громадянин США — Володимир Половчак

"Людам, які допитуються про мої пляни на майбутнє, хочу відповісти, що я є на останньому році середньої школи й бажаю продовжувати свою науку... я ще не вибрав собі кар'єри, але я певний одного — буду старатися стати найліпшим американцем, яким можу бути".

* * *

За останніх п'ять з половиною років Володимир Половчак зазнав безміри щастя і страху. Щастя, бо відірвавшись зі замкнутого оточення, він попав до нового світу, де відкривалися різноманітні можливості й надії. Страх, бо постійно загрожувала можливість потрапити знов до УРСР.

Володимирові було 12 років, коли він разом з родиною переїхав до Америки в січні 1980 р. Родина Половчаків: батько Михайло, мати Анна, дочка Наталка, сини Володимир і Михайло — приїхали до своєї рідні в Чикаго. З самого початку діти були захоплені Америкою. Але влітку того ж року батько заявив родині, що всі вони вертаються до УРСР. Володимир і сестра Наталка, не погодившись з цим вирішили тікати й за всяку ціну лишитися в США. Вони звернулися до свого двоюрідного брата, щоб переховав, головним чином Володимира. Той погодився допомогти й відразу зв'язався з відомим чикагським адвокатом українцем Юліаном Кулясом.

Постанова 12-літнього хлопця зрушила легальну машину: перш-за-все Ю. Куляс від імени Володимира попросив притулку в Америці. На це погодилось бюро імміграції і натуралізації *Immigration and Naturalization Service*. 16-го жовтня 1981 р. *Justice Department* надав йому право на постійне проживання в Америці. Перед тим цей департамент видав наказ, який забороняв будь-кому забирати Володимира зі США. Юнія Громадських Свобід (*American Civil Liberties Union*) протиставилася цьому наказові заявляючи, що це було зроблено проти волі батьків і що їх права були порушені. Виринуло легальне питання: чи уряд має право втручатися в права батьків і казати їм що робити з дітьми. Адвокати з Юнії Громадських Свобід старалися доводити, що Володимир,

Володимир Половчак
Walter Polovchak

маючи 12 років, був замолодий, щоб приймати таку важливу постанову, як прохання про азиль.

В цій справі Юнія Громадських Свобід *ACLU* підняла цілий ряд легальних конституційних питань. Але адвокат Куляс, який обороняв Володимира, не був спеціалістом в цій ділянці. У Нью-Йорку відомості про В. Половчака затривожили Еріку Голзер, адвокатку і письменницю. Завдяки своїм досвідам, які робила, коли писала книжку *"Double Crossings"*, вона добре розуміла, яка доля чекає Володимира. З цієї причини вона попросила свого чоловіка Генрі Голзера, щоб допоміг в цій справі. Г. Голзер адвокат і професор в Бруклінському Правничому Університеті спеціалізувався в конституційних законах та в питанні прав людини. Він погодився включитися в оборону "наймолодшого втікача".

У червні 1985 р. федеральний суддя Томас МкМілен вирішив, що права батьків Половчаків були порушені тому, що перед рішенням не відбулося переслухання цієї справи. Суд прийняв рішення, що батьки мають право приїхати до США й забрати свого сина назад з собою. Але, вищий суд, апеляційний — уневажнив це рішення і наказав, щоб відбулось переслухання, яке має дослідити, що станеться хлопцеві, якщо він буде репатрійований. Суддя висловив бажання дійти до найсправедливішої розв'язки цієї проблеми.

Ці всі довгі судові процеси скінчилися остаточно 3-го жовтня 1985 р., коли Володимирові було вже 18 років. Тоді справа вирішилася сама собою, через те, що за законом штату Ілліной, Володимир став повнолітнім — дорослою і незалежною людиною. В той самий день, Володимир подав прохання стати громадянином США. Після цього, Володимир поїхав з своїм адвокатом Ю. Кулясом до Лос Анджелес, куди вони були запрошені на інтерв'ю телевізійною програмою "Америка". У цьому інтерв'ю він підкреслював різниці між США й Советським Союзом. В США людина вільно може подорожувати, висловлювати свої погляди й вірити в Бога. Він сказав, що "сьогодні є найщасливіший день для мене, і найважливіший, тому що я відзначаю мою незалежність". Коли Сера Пирсел спитала його, чи він хоче щось сказати американцям, він так висловився: "свобода це дар, якого не смієте втратити". Телевізійна програма подарувала йому білий жакет, на якому був пришитий американський прапор з написом "Америка". Всі присутні проспівали йому побажання щасливого дня народження.

У вівторок 8-го жовтня відбулося запряження В. Половчака у Вашингтоні. Перед офіційною церемонією, відбулося прийняття в сенатському будинку Дирксон. Зібралися приблизно 250 запрошених гостей, між ними репортери й фотографи газет і телевізії, які провели з Володимиром, Наталкою і Ю. Кулясом інтерв'ю.

Офіційна церемонія запряження відбулася в 6-й годині. Програму відкрив президент Інституту Свободи, Дейвід Ріденнаур. Після цього виступав Ю. Куляс, який розказав про правну оборону Володимира й про численні судові розправи. Подружжя Голцер так само виступали, пояснюючи що їх зацікавило в справі оборони Володимира. Генрі Голцер в своїй промові сказав таке: "Я боронив не лише Володимира, але також принципи свободи".

Етнічний зв'язковий Білого Дому Лайнас Коліс прочитав привіт від Президента Регена. Привіти склали так само представник Генерального Прокуратора, сенатори й конгресмени. Володимир отримав обрамовані копії Деклярації Незалежності й Конституції США від Інституту Свободи. Запряження Володимира провів Чарс Кокрас іллінойський суддя. Були присутні кілька представників уряду і судівництва.

* * *

Перебіг цієї справи вже загально відомий. Цікаво було спостерігати реакцію і читати дискусію в пресі й в "мідії". Під час судових процесів відносно В. Половчака виринали складні й контroversійні питання в справах: права батьків і права малолітніх.

Джері Криминз — репортер з "Чикаго Трібюн", в своїй передовиці 4-го жовтня 1985 р. твердять, що "12-літній хлопець належить своїм батькам...". Кажучи, що він сам "ненавидить Советський Союз", але вважає, що уряд США "вхопили советську дитину незаконно".

В "Нью-Йорк Таймс" (3-го жовтня 1985 р.) репортер І.Р. Шип в статті п.н. "Советський хлопець стане 'вільною людиною', сьогодні" подає досить зрівноважено перебіг цієї справи. Помимо того, що в заголовку згадують про "советського хлопця" все таки в статті пишеться, що він є українець. Відносно багато подано про батьків Володимира. Інформації про них І.Р. Шип отримав від адвоката Гарві Гросмана, директора легальних справ в Юнії Громадських Свобід. Г. Гросман є в контакт з Половчаками, телефонуючи їм кожних пару тижнів, а два роки тому він їх відвідав в УРСР. Він твердить, що Михайло й Анна Половчаки є "огірчені", говорячи, що батько "вважає, що він не тільки втратив дитину, але що його вихолощено". Г. Гросман характеризує матір так: "вона є пригноблена й засмучена", додаючи, що в Советському Союзі їх вважають скривдженими урядом США. Згадано, що Михайло був розчарований життям в Америці й обвинувачує родину в Чикаго, яка через свої баптиські переконання забрали в нього дітей. Тут сказано, що ніби батько виховував дітей в західно-католицькому обряді.

Більшість журналістів, незважаючи на їхнє політичне переконання підтримували старання Половчака лишитися в США. Наприклад, Роджер Сміт (ліберал) став учасником оборони, а Джордж Віл (відомий своїми консервативними поглядами) прихильно ставлячись до справи, висловлював бажання, щоб вона була остаточно вирішена в суді, мовляв, щоб устійнити прецедент.

Тут варто згадати, що ще в березневому числі загально популярному журналі "Рідерз Дайджес" появилася стаття Джона Беррона "Ніколи не повернись!". В обширній формі, Д. Беррон оповідає цілу історію Володимира. Між іншим тут цікаво згадано, що бабуся з матиного боку фактично виховувала дітей — "в християнській моралі, в католицькій вірі й зі знанням українських традицій". Згадано, що Володимир, який часто ходив до церкви з бабунею був не раз покараний за це в школі.

В "Нью-Йорк Пост" за 1-го жовтня 1985 р. появилася цікава стаття Дона Федера "Володимир і Саманта: випадок іронії", в якій гостро скритикував не тільки американську пресу "мідію", але й Юнію Гро-

Закінчення на ст. 33

Старші покоління українців в Америці, які прибули сюди після Другої світової війни, дуже стурбовані тим, що українська мова перестає бути розмовною мовою їхніх дітей та внуків. Виглядає, що за якийсь час вона перестане бути панівною мовою в наших організаціях та установах. Вже сьогодні є дуже мало осіб з-поміж молодого та середнього покоління, які вміли б написати звіт, протокол, заяву чи допис до преси українською мовою.

Хвилювання і турботи українських батьків зрозумілі. В час, коли українська нація бореться за своє існування, кожна втрата є болюча. Молодих українських людей, що не говорять українською мовою, вважається — найчастіше несправедливо — напіввтраченими для нашої спільноти. Українці мають за собою довгу історію боротьби за офіційне визнання української мови, за право навчання її в школах, за право вживання її в публічних установах. Звідси така вразливість на заник української мови в щоденному уживанні. Імігранти з інших держав не потребують журитися тим, що їхні діти перестають вживати мови батьків. Їхні народи на рідних землях можуть свobodно розвиватися. Для них немає великого значення, що кілька, чи кількадесят тисяч їхніх дітей цілковито засимілюються. Становище українців інше, звідси така стурбованість.

Апелі до патріотизму батьків, які час від часу появляються в пресі, не дають ніяких вислідів. Тому спробую в цій статті раціонально проаналізувати існуючий стан та поробити певні висновки щодо нашої виховної політики.

Перш усього треба собі усвідомити, що будь-якій етнічній групі, що живе в розсіянні (діяспорі) дуже важко або просто неможливо зберегти свою мову як розмовну в щоденному вжитку. Це не є важко для групи, що осіла масово на певній території. Тому в містечках західньої Канади, де більшість населення становлять

П И Т А Н Н Я М О В И

БОГДАН ЦИМБАЛІСТІЙ

українські переселенці та їхні нащадки, українська мова збереглася навіть в третьому і четвертому поколіннях.

Ніяка етнічна група в Америці, що живе розсіяно по великій території, не зуміла зберегти своєї мови для щоденного спонтанного вжитку. Це є очевидний соціологічний факт.

Свідомість того, що українська мова перестане бути щоденною мовою в родинах і публічному організованому житті української громади не означає, що теперішнім батькам і дідам треба приспішувати цей процес. А це роблять деякі батьки, які самі, ще не знаючи добре англійської мови, говорили до своїх дітей по-англійськи, тим самим занедбуючи може єдину нагоду хоч трохи навчити своїх дітей української мови. Навпаки ці батьки і діти

повинні робити всякі зусилля якнайдовше зберігати живою українську мову, розмовляючи з дітьми тільки по-українськи чи це буде дома, чи в літніх таборах чи і інших зустрічах. Вони повинні знати, що знання мови своїх предків поруч англійської не лише приносить практичні користі в пізній професійній кар'єрі, але — як це доводять психологічні студії проведені в різних країнах — збагачує дитину та має позитивний вплив на її умовий розвиток, зокрема привчає її думати абстрактно й творчо вже в ранньому віці. Тому батьки роблять кривду і приносять шкоду дітям, коли вони не дбають, щоб їх діти навчилися своєї матірньої мови, а ще більше, коли приспішують її заник своїм вживанням англійської мови в розмовах з ними. Дуже часто ті самі діти, що "бунтуються" проти навчання їх мови батьків пізніше нарікають, чому батьки не подбали, щоб вони навчилися цієї мови.

Звичайно, може, прийде час, коли й ця порада батькам стане непрактична, бо самі батьки не вмітимуть добре говорити українською мовою. Якщо теперішня міжнародня ситуація триватиме незмінною впродовж довгих років, хто зна, що залишиться з української громади в США. Ми є в перегонах з часом. Годі передбачити майбутні події. Хто зна, чи за кільканадцять чи кількадесят років не настануть зміни в східній Європі, які можуть мати вплив на життя української громади. Україна може стати незалежною державою, може прийти нова хвиля імігрантів з України. Все це невідоме. Отже, наша мета це самозбереження та перетривання якнайдовше, щоб виконувати завдання, які наклало на наші покоління теперішнє становище України.

Вживання радше англійської мови замість української нашими дітьми не виникає з браку патріотизму, але є просто виявом "економії зусиль", якому до речі, треба завдячувати ввесь тех-

нічний поступ. Від початку свого існування люди старалися улегшити свою роботу тобто заощадити свої зусилля, видумуючи нові знаряддя та нові способи праці. Українським дітям багато легше висловити свою думку англійською мовою. Зрештою самі батьки, для яких англійська мова є чужою і пізно вивченою, переплітають свою українську мову англійськими словами, бо вони легше приходять ніж відповідні українські. Тут діє той самий принцип економії зусиль.

Вкінці, якщо наші діти та внуки перестануть розмовляти між собою по-українськи, це ніяк не означає, що вони є втрачені і зденаціоналізовані. Асиміляція проходить кількома етапами.¹ Вживання англійської мови замість матірньої це вияв психологічно-поведінкової асиміляції ("акультурації"). Її не можна оминути хіба, що група себе ізолює географічно і соціально, як напр. зробили аміші в Пенсильванії. Після цього першого ступеня може (але не мусить) прийти "структуральна асиміляція", коли члени етнічної групи входять в тісні взаємини з особами іншого походження в рамках таких соціальних структур як товариські клуби, кліки, особисті приятні, що доводять до зросту мішаних подруж. За цим приходиться "ідентифікаційна асиміляція", коли члени етнічної групи перестають себе ідентифікувати з етнічною групою.

Громадські лідери й виховники етнічних груп зосереджують свої виховні заходи не на поборю-

ванні поведінкової асиміляції, яка є неминуча, але на недопущенні до структуральної асиміляції. Жиди творять всюди свої громадські центри з різномірною програмою так, щоб задовольнити культурні, товариські, і розвагові потреби кожного члена. Іншими словами вони стараються створити своєрідне психологічне гетто, ізолювати себе товарисько від решти населення. Китайці, які також зуміли зберегти довго свою окремішність, творять свої фізичні гетта (тобто поселюються громадно в певних ділянках міста). Українські філядельфійська і дітройтська громади зуміли також створити такі культурні центри як місце зустрічі для всіх українців, куди кожний радо піде, бо знайде задоволення своїх зацікавлень і потреб.

Щоб не допустити до структуральної а за тим ідентифікаційної асиміляції, треба поруч розбудови окремого соціального товариського життя також вчити дітей української мови дарма, що вони нею не говоритимуть. Соціологічні студії переведені в Канаді² доводять, що навіть слабке знання етнічної мови об'єднує людей того самого походження і спонукує брати участь у житті етнічної групи. Звичайно, ті, що не знають мови взагалі, перестають цікавитися життям своєї групи і

швидко перестають себе ідентифікувати з нею. Знання мови потрібне, щоб порозумітися з рідними в Україні у випадку відвідин, чи з українцями, що живуть в інших країнах і не знають англійської мови. Те знання потрібне також, щоб могли читати твори українських авторів в оригіналі, а не в перекладах і тим самим глибше розуміти і відчувати світ української культури. Навіть таке недостатне, книжне знання мови буде чимсь "спеціальним", що відрізнятиме дітей однієї етнічної групи від інших і тим самим скріплювати їх сенс групової окремішності.

Діти жидівської чи китайської групи вчать єврейської чи китайської мов у своїх суботних чи недільних школах і домах, хоча в щоденному житті в організаціях і публікаціях вживають англійської мови. Саме знання окремої мови, що йде в парі зі знанням своєї культурної спадщини, дає їм почуття приналежності до окремої спільноти й допомагає до її самозбереження.

Як буває на фронті, часом треба погодитися з втратою перших окопів, проте за всяку ціну треба боронити останні. Знання української мови нашими дітьми і внуками, дарма, що її не вживають в щоденному житті, це той останній бастион, якого здати не можна.

1. Gordon, M. M. (1964) *The assimilation in American Life*. New York: Oxford Univ. Press.

2. Reitz, J. G. (1974) *Language and ethnic community survival*. *Canadian Review of Sociology and Anthropology*. Special issue.

ПОДЯКА

Щиро дякуємо членкам 64-го Відділу США за співчуття та пожертву на видання книжки дитячої творчості з нагоди 1000-ліття Хрищення України. У пам'ять моєї дорогої мами бл.п. **Марії Сроковської**. Рівночасно складаю пожертву в сумі **100.00 дол.** на ту саму ціль. — **Ірена Сушків**.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ВІДКРИТИЙ П'ЯТЬ ДНІВ НА ТИЖДЕНЬ
/КРІМ ПОНЕДІЛКА І ВІВТІРКА/
ВІД ГОД 1 — 5 ПО ПОЛ.

ВІСТІ З УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

В американському музеї Манмоут у містечку Линкфорт, Н. Дж. відкрито 25-го серпня 1985 р. виставку українського народного мистецтва. Вона є пересувною виставкою Українського Музею в Нью-Йорку, і її влаштовано при фінансовій допомозі Фондації Доджа та Нью-Йоркської Ради Мистецтва.

Виставка втішається великою популярністю, доказом чого є обширні статті, які появились в таких поважних щоденниках як "Нью-Йорк Таймс" і "Стар Леджер".

"Нью-Йорк Таймс" у ньоджерському додатку до недільного видання помістив обширну статтю авторства Мюріел Джейкобс, у якій, крім опису поодиноких видів традиційного українського народного мистецтва, подано багато інформації про українців. Авторка згадала про ті часи, коли царська Росія заборонила всі публікації українською мовою (Валуєвський і Емський укази), переповіла фази історії української іміграції до Америки стверджуючи, що ця іміграція створила дуже активну і живучу українську громаду в цілій вільній країні. Подала теж читачам інформації, що в таких університетах як Міннесотський і Дікенса в Північній Кароліні, а теж у Баунд Бруку і в Українськiм Народнiм Союзi можна студіювати архiвні матеріали про українське поселення.

Виставку відвідують студенти Брукдейлського коледжу, на ґрунті якого приміщується музей, а теж організовані групи дітей з дооколішніх шкіл.

Дуже популярний ньоджерський часопис "Стар Леджер" помістив довшу статтю Анни Марії Коттоне, в якій авторка стверджує, що пересувна виставка українського народного мистецтва, яку влаштував у Манмоут Музей Український Музей з Нью-Йорку доводить, що українці пристосовують свої мистецькі таланти не тільки до широко відомих в Америці писанок, але до багатьох інших галузей мистецтва. Наводить слова директора УМ Марії Шуст, яка, звертаючись до директора Манмоут Музею Дороти Морегавз з проханням влаштувати в згаданому музеї виставку, сказала, що ціллю Українського Музею є показати відвідувачам українське

народне мистецтво, яке з приходом індустріальної революції цілком завмирає. Переповідає захоплення Д. Морегавз вишивками на рукавах жіночих сорочок, порівнюючи їх до гобелінових тканин. Описує килими, шкур'яні вироби, порівнює розписи на керамічних виробах Полтавщини з розписами косівської кераміки, затримуючись над дерев'яними інкрустованими виробами та закінчує статтю описом широко відомих і популярних в Америці писанок.

Обидві статті є прикрашені численними знімками з виставки.

"Гом Ньюз" з Трентону за 8-ме вересня 1985 р. подав довшу вістку про згадану виставку, назвав її дуже атрактивною і, описуючи поодинокі експонати народного мистецтва, порівняв їхню багату, гармонійну і яскраву кольоритність до легкої музики.

"Асбери Парк Прес" помістила у недільному виданні за 25-те серпня 1985 р. на цілій сторінці знімки різних експонатів цієї пересувної виставки та у підписі під знімками подано, що це є виставка українського народного мистецтва, яку влаштував Український Музей з Нью-Йорку.

З Українського Музею повідомляють, що 18-го жовтня 1985 р. буде відкрита у Філядельфії, Па. в Українському Культурному Центрі виставка Українського Музею "Втрачені архітектурні пам'ятки Києва", яка триватиме до 3-го листопада 1985 р. Виставку влаштовує 67-ий Відділ СУА разом з Округною Управою СУА Філядельфії під час "Тижня Українського Музею".

Весною 1986 року виставка "Втрачені архітектурні пам'ятки Києва" помандрує на Захід Канади і буде виставлена:

від 17-го березня до 7-го травня 1986 р. в Едмонтоні, у Провінційному Музеї Альберти;

від 19-го травня до 6-го липня 1986 р. також в Едмонтоні, в Музеї Української Культурної Спадщини;

від 3-го серпня до 28-го вересня 1986 р. у Саскатуні, в Українському Музеї Канади.

Вліті 1985 р. Український Музей в Нью-Йорку одержав до своєї колекції 48 картин мистця Славка

Крушельницького. Мистець проживав і помер у Швайцарії. Картини передала музеєві дружина покійного Монік Ломбард.

Комісія придбання фондів для УМ влаштовує лотерею, прибуток з якої призначений на Будівельний Фонд УМ. Можна буде виграти футряний плац з норків (мінків), подорож до Європи чи на пів-

денні острови, жакет з норвезького лиса, готівку 500.00 дол., майкро-вейв овен або кольоровий телевізор. Ціна однієї книжечки (10 льосів) є 25.00 дол. Розграв відбудеться 8-го грудня 1985 р. Український Музей сподівається щедрої підтримки від української громади.

Марія Савчак

ПОЧИНАЮТЬСЯ КУРСИ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗЕЮ

КУРС ДЕРЕВОРІЗЬБИ

26 жовтня 1985 — 11 січня 1986

Курс техніки дереворізьби, вживаної в українському народньому мистецтві, для дорослих і дітей від 12 років, початківців і курсантів з деяким досвідом у різьбарстві. Заняття відбуватимуться щосуботи від 1:30 до 4:30 по полудні. Плата за навчання: дорослі — 45.00 дол., пенсіонери й студенти віком від 16 років — 40.00 дол., діти від 12 до 16 років — безплатно, члени Музею дістають знижку 15%. Вартість матеріялів включена в плату за навчання.

КУРС ВИРОБЛЕННЯ ҐЕРДАНІВ

2 — 23 листопада 1985

Чотири заняття, по дві з половиною години кожне, на яких дорослі й діти від 12 років будуть учитися робити ґердани (також зветься — "силянки"). Ці традиційні нашійні прикраси з дрібних намистин носять з українськими народніми убраннями в різних районах України. Час занять щосуботи від 1:00 до 3:30 по полудні. Плата за навчання: дорослі — 20.00 дол., пенсіонери й студенти віком від 16 років — 15.00 дол., діти від 12 — 16 років — безплатно, члени Музею дістають знижку 15%. Вартість матеріялів включена в плату за навчання.

КУРС ВИШИВАННЯ

26 жовтня — 28 грудня 1985

Вісім занять, на яких початківці можуть навчитися вишивати, а досвідчені вишивальниці — вдосконалити своє уміння вишивати. Курсанти ознайомляться з історією української вишивки. Курс для дорослих і дітей віком від 10 років. Заняття відбуватимуться щосуботи від 1:00 до 3:30 по полудні. Плата за навчання: дорослі — 35.00 дол., пенсіонери й студенти віком від 16 років — 30.00 дол., діти від 10 до 16 років — безплатно, члени Музею дістають знижку 15%. Вартість матеріялів включена в плату за навчання.

Курси є частково фінансовані Стейтовою Радою Мистецтва. В справі додаткових інформацій і реєстрації на курси слід телефонувати на число /212/ 228-0110. Адреса: 203 Second Ave., New York, N.Y. 10003.

Вісті з Централі

Округа Дітройту відбула в неділю 22-го вересня Окружний З'їзд. Екзекутиву СУА репрезентувала заступниця голови СУА Марія Томоруг. Головою Округи переобрано Ірену Лончину.

90-ий Відділ СУА у Філядельфії, Па. відсвяткував у неділю 6-го жовтня 1985 р. 20-ліття свого існування.

Засідання Головної Управи СУА відбудеться в днях 26 і 27-го жовтня 1985 р. у приміщеннях домівки СУА в Нью-Йорку. У програмі засідання є звіти з праці, їх прийняття, схвалення бюджету та плянів праці на 1986 рік, підсумки діяльності Окружних Управ, обговорення плянів у зв'язку з II Жіночою Конференцією "Українська Жінка у Двох Світах", що відбудеться восени 1986 року на Союзівці, устійнення дати й місця XXI Конвенції СУА, прийняття ухвал засідання та різні справи.

ЗАКЛИК ДО ВІДДІЛІВ ТА ОКРУГ

Напевно всім відомо, що довгі роки Суспільна Опіка СУА опікується "Бабусями", котрі конечно потребують нашої постійної помочі. До сьогодні маємо 16 самітних українських "Бабусь" розкинутих по всіх чужих країнах.

Вони нетерпеливо з надією очікують щороку даруночка від нас під ялинку. На жаль, не зможемо їх всіх обдарувати та не зможемо їх і забути зовсім.

Звертаємося з просьбою станьте спонсорами наших потребуючих українських "Бабусь". Оплата невелика лише 110.00 дол. річно.

Зголошення з чеками просимо пересилати до Централі СУА в Нью-Йорку.

Лідія Черник

референтка суспільної опіки СУА

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ

Вплатили від 1-го липня до 31-го серпня 1985 р.:

4,000.00 дол.: М. і М. Бойчук, Спрінгфілд
1,075.00 дол.: В. і С. Сливозькі, Нью-Йорк
388.86 дол.: Союз Українок — Австралія
300.00 дол.: Я. і І. Куровицькі, Нью-Йорк (через 83-й Відділ СУА);
С. Онуферко, Філядельфія
250.00 дол.: Я. і А. Михайлович, Чікаго, І. Яринюк, Мадісон Гайтс
200.00 дол.: А. Бачинська, Ельмгурст; Д. Витвицька, Нью-Йорк; Х.
Горчинська, Чікаго (через 29-ий Відділ СУА); В. і Л.
Колодчин, Ворен; д-р В. Савчук, Гемтрамк; Самопоміч
— Фед. Кред. Юніон, Чікаго (через 29-ий Відділ СУА);
Сокологорський і Борисевич, Чікаго (через 29-ий
Відділ СУА)
100.00 дол.: і. і Х. Плуца, Бруклін; Самопоміч — Укр. Амер.
Кооперація, Чікаго (через 29-ий Відділ СУА); Т. і О.
Зазшуля, Ріро Парк (через 83-й Відділ СУА)
95.00 дол.: Окружна Рада СУА — Чікаго
50.00 дол.: В. Васічко, Саут Орандж (через 86-ий Відділ СУА)
20.00 дол.: Р. і Л. Галібей

Щиро дякуємо,
Тайсса Турянська
скарбник комісії стипендій СУА

Замість не прийнятого гонорару Оксани Стеранки за виготовлення паперів для моєї стипендіятки жертвую 50.00 дол. на Стипендійний Фонд СУА. **Володимира Васічко (через 86-ий Відділ СУА)**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Марії Гац** складаємо 25.00 дол. на Стипендійний Фонд, а Родині висловлюємо наші глибокі співчуття. **Анна й Василь Макухи**

Замість квітів на свіжу могилу нашої членки бл. п. **Марії Гац** жертвую 20.00 дол. на Стипендійний Фонд. **Ярослава Городецька**

Замість квітів на свіжу могилу сл. п. **Евгена Р. Костека** складаємо 100.00 дол. на стипендія-богослова в Бразилії. **Надія і Степан Костики**

У пам'ять бл. п. **Ярослави Одайник**, сестри нашого зятя, жертвуємо 400.00 дол. на Стипендійний Фонд СУА. **Стефан і Володимир Сливозькі**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Стефані Ярош** складаємо 20.00 дол. на Стипендійний Фонд СУА, а родині висловлюємо співчуття. **Роман і Любов Галібей**

У дванадцятку річницю смерті моїх найдорожчих і незабутних покійних — чоловіка **о. Юрія Гнатишака**, дочки **Софії** та внука **Юрія Ліщинських** і сина **Ореста Гнатишака**, складаю 25.00 на Стипендійний Фонд СУА в Бразилії. **Ольга Гнатишак**

*****

100 ТИСЯЧНИЙ ФОНД ІМ. ОЛЕНИ ЛОТОЦЬКОЇ
з призначенням на працю організації та забезпечення її майбутнього.

В МІСЯЦІ СЕРПНІ Й ВЕРЕСНІ ВПЛИНУЛО:

16-ий Відділ СУА, Міннеаполіс, Мін. .. 310.00 дол.
60-ий Відділ СУА, Клівленд, Ог. .... 100.00 дол.
Іванна Рожанковська, Нью-Йорк, Н.Й. . 50.00 дол.
В рубриці "Замість квітів" ..... 25.00 дол.
Разом: ..... **485.00 дол.**
Досі вплинуло: ..... 56,103.00 дол.
Разом: .. **56,588.00 дол.**

У пам'ять **Марії Гаврих**, матері друзів Наталки Стефанишин, Гальки Кузьмінської, Ярослава Гавриха, складаємо **25.00 дол.** на Фонд СУА ім. Олени Лотоцької — **Ірина, Богдан Чайківські**

НАСТУПАЄ РІЗДВО...

Замовляйте видання СУА, як подарунки дітям.

Перед Різдом деякі тасьми випродуються:

	<i>оригінальна ціна:</i>	<i>тепер:</i>
КОЛЯДИ й ЩЕДРІВКИ	7.00	4.00
СЛУХАЙТЕ й СПІВАЙТЕ	6.00	4.00
<i>— пісні й марші для дітей</i>		

Замовляти:

UNWLA
108 2nd Avenue
New York, N.Y. 10003

ВІТАЙТЕ ТА СКЛАДАЙТЕ ПОБАЖАННЯ СВОЇМ РІДНИМ,
ДРУЗЯМ ТА ЗНАЙОМИМ НА СТОРІНКАХ "НАШОГО ЖИТТЯ"

ЗУСТРІЧ З МОЄЮ СТИПЕНДІЯТКОЮ

Фундація ім. Тараса Шевченка в Аргентині влаштувала в серпні ц. р. під патронатом СКВУ ювілейні святкування присвячені Тарасові Шевченкові в центрах українського поселення по Південній Америці. Фундація запросила на ці святкування хор ім. Олександра Кошиця з Вінніпеґу, укр. організації, та укр. громадянство Канади й Америки.

Ми з чоловіком скористали з цієї нагоди і вибралися на цю трижневу прогулянку, щоб спільно з українцями Канади та українськими поселенцями в Аргентині, Парагваї і Бразилії віддати поклін Тарасові Шевченкові та скласти квіти біля його пам'ятників у таких місцевостях: Буенос Айрес, Посадас і Апостолес — Аргентина; в Енкарнасон — Парагвай і Курітіба та Прудентополіс — Бразилія. Хоча в Прудентополіс живе багато українців, пам'ятника Шевченкові ще немає. В інших місцевостях він стоїть в найкращих ділянках міст.

В нашій екскурсії брало участь 113 осіб: 86 з Вінніпеґу (в тім числі було 50 хористів); 20 з Торонто і лише нас, 7 осіб з Америки. Прогулянка була незвичайно цікава. В дружній атмосфері ми відвідували укр. товариства та організації Південної Америки, оглядали укр. церкви, хлоп'ячу семінарію, дівочі інтернати; відвідували ювілейні концерти та брали участь у святкуваннях та бенкетах, на яких сердечно нас вітали та щедро гостили тамошні українські громади.

Для мене особливо приємною та зворушливою була зустріч з

(Зліва) Магдаліна Лозовей з Бразилії з спонсоркою Анною Самофал.

(Left / right) Magdalena Lozovey of Brazil with Anna Samofal, her sponsor.

моєю стипендіаткою Магдаліною Лозовей, яка завдяки нашій матеріальній допомозі, закінчила студії цього року. Вона привітала нас у готелі в Курітібі китицею троянд та гарними вишивками власної роботи. Хоча протягом чотирьох

літ ми лише листувались, ми провели разом з нею кілька днів немов батьки з рідною дитиною. Познайомила нас зі своїми двома сестрами і братом, показувала укр. установи, церкви і школи в Курітібі і Прудентополісі. В інтернаті в Прудентополіс дівчатка, одягнені в укр. народні строї вітали нас традиційним "Слава Ісусу Христу" та говорили українською мовою, хоча вже батьки їх, діди чи навіть прадіди родились поза рідними землями. Багато з них вже мають спонсорів через США, але ще досить жде на милосердних самарян, які дали б їм грошеву поміч на освіту.

Нам пощастило жити в країнах добробуту чи то в Сполучених Штатах Америки, чи в Канаді і ми повинні пам'ятати про укр. поселенців у Південній Америці, які вже віддавна переживають великі економічні труднощі та живуть в недостатках. Вони потребують матеріальної допомоги на прожиток та на виховання і освіту молоді. Священики, монахині і сестри-катехитки дають духову службу хліборобам розкиненим по далеких кольоніях та виховують їх дітей у християнським дусі, вкорінюючи любов до своєї мови, релігії, культури і народу. Дивлячись на це молоде, здорове духом покоління, можемо бути певні, що церква та нація в діяспорі не загине. Ці особи чи родини, які бажають посилати жертви потребуючим, повинні робити це через США, який дуже інтенсивно веде акції допомоги студентам, бідним та хворим в Південній Америці.

Що гитати?

"ПЛИВЕ — ШУМИТЬ РІКА"

У житті Мар'яни, героїні повісті "Пливе — шумить ріка" панівне місце займає ріка. Ріка за селом "велика, небезпечна, повна вирів" і річка, що пливе через село, яку і видно "з порога хати". Цей пейзаж стає з часом "не спомином, а частиною душі" героїні. На самоті серед шумливої ріки Мар'яна шукає відповіді на життєві проблеми. Вибираючи дорогу життя, — вагається між талантом, "писанням", і "гуманітарною" працею лікарки. Згодом, ставши лікаркою, Мар'яна в тяжких своїх переживаннях далі спрямовує свої кроки на ріку й там знаходить розв'язку і заспокоєння своїм сумнівам та заганням. А коли в наслідок воєнних подій далеко опинилися за океаном, тоді ця, вже не справжня, а психічно уявна, ріка допомагає їй у складних проблемах. Відносно спокійне, бо в Україні, на батьківщині, плесо ріки змінюється на вири тяжких болісних переживань.

Течія ріки, її шум творить головну конструкцію повісті. Мотив ріки-річки виринає на сторінках твору, як музично-літературні повтори, поширюючи, поглиблюючи складні ситуації. А їх чимало — це ж бо часи наїзду Сталіна, Гітлера. З-поміж різних, широкого характеру національних справ в Україні, особиста праця героїні у шпиталі, де так уміло зображені сестри-шаритки, польські шовіністки, їхнє відношення до пацієнтів — наших людей. Далі це рухи населення, настрої доби, зв'язки з підпіллям, на чорному ринку торгування вкраденими ліками, розстріли й т. д.

Друге велике плесо — радше вир, це зовсім нове життя у Канаді після переселення з Європи. Мар'яна, яка дуже болісно переживає нове життя знаходить заспокоєння або духовне відпруження в своїх спогадах про ріку, яка давніше стала символом спокою. Всі її старання повернути собі попередній стаж і місце в суспільстві через студії, науку, іспити — даремні. Канада, зокрема провінція Альберта, ще не дозріла, щоб сприймати жінок на лікарській професії.

Проблема її переживань у шпиталі для нервово-хворих займає багато, можливо забагато місця у повісті. Для героїні твору все це дійсно дуже болюче. Титул і зайняття "пані дому" для жінки професіоналки не приманливі не тільки для однієї Мар'яни але, як вона сама стверджує, і для інших: *"Жінки з передвоєнними дипломами з правничого, філософічного, чи іншого факультету працювали по пральнях, швальнях мили посуд у ресторанах..."* Багато жінок-українок опинилася у такій ситуації, яку насвітлює авторка в соціальному та психологічному аспекті. Крім цього зустрічаємось зі знайомими випадками по домах "спонсорів" і багато спільно пережитого — терпіння, змагання, а врешті перемогання перешкод. Особливо зворушливе це життя української родини — у подружжі взірцева морально-взаємна допомога та правильне розуміння проблеми батьків і дітей, далеко поза Україною, але вони ще вірять що *"добро родини важливіше від осо-*

бистого задоволення ... часто думаю, що коли їм (дітям) доведеться виростати без батьківщини, то нехай хоч маму біля себе мають. Без одного й без другого могли б вирости з пустою у душах" роздумує Мар'яна. Саме цей аспект — тата, мами й дітей — вносить утихомирення виру в ріці життя.

На метафізичних хвилях ріки виринає нове плесо — літературна творчість героїні Мар'яни. Це нове світло її душі, що принесло для авторки новий твір, а читачам подарувало цікаву книжку. Персонажі книжки, наче й ми самі в недавньому минулому та є ще інші — різні вони, з різних верств і націй. Окреме місце між ними займає постать поета Тодося Осьмачки, того, що на своєму літературному вечорі "повертав людям Україну, а їх Україні". Безпосереднє, з життя вихоплене зображення поета може бути документальним спомином-причинком до його біографії.

З приємністю читач мандрує по сторінках твору стежками й шляхами України та Канади, оглядаючи різні пейзажі, затримуючись про філософічних замітках про "порожнечу", про "фрагментацію" часу, брак миру між братами-сестрами єдиної української нації та інше. Мова твору не вишукана, але гарна, безпосередня. Тільки шкода, що в друку закралося чимало помилок. Цікава повість "Пливе-шумить ріка" д-р Марії Кейван з мистецьким оформленням Івана Кейвана — це нове, гарне надбання у нашій прозовій літературі.

Олександра Копач

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

VOL. XLII

OCTOBER 1985

Editor: Marta Baczyński

WOMEN IN SOVIET UKRAINE

SOME FACTS AND FIGURES

Before we can proceed to discuss women in Ukraine, we should determine the scope of our subject by examining some statistics. With some detective work, even the most basic statistics can reveal interesting demographic trends and indicate potential problem areas. According to the Soviet census of 1979, there are 42 million Ukrainians in the USSR out of a total population of 262 million. This makes the Ukrainians the second largest nationality in the Soviet Union after the Russians who number 137 million, (the Uzbeks are third at 12.5 million and then the Belorussians, 9.5 million). Of the Ukrainians, 36.5 million (86.2% of their total) live within the boundaries of the Ukrainian SSR, 3.6 million live in the RSFSR and the rest are distributed throughout the other republics.

In Ukraine itself, the second most numerous nationality after the Ukrainians are the Russians, who number 10.4 million and then the Jews, at 634,000. Unfortunately, because of the way Soviet statistics are collected, it is difficult to determine specific figures for Ukrainian women who live outside the Ukrainian SSR. By the same account, the figures relating to Ukraine will include women of other nationalities.

Women form the majority in Ukraine, outnumbering men by about 4.5 million. This follows the general pattern throughout the Soviet Union: there are almost 20 million more women than men in the total population, an average of 1.15 women for every man. The discrepancy is greater in the European areas of the Soviet Union with Ukraine's female population at the greatest numerical disadvantage, 1.19 women for every man. (The Tajik SSR has the lowest discrepancy, 1.02 women for every man, it is also the republic with the highest birth-rate.)

Until very recently, it has been difficult to determine the nature of this imbalance in the sex ratio, as the Soviet bureau which is responsible for collecting and publishing the census statistics, gave no indication of the age structure of the Soviet population after the 1979 census. Western experts considered this unusual, as such data was published fairly soon after both the 1959 and the 1970 census.

These statistics are now available however, in tables prepared by Murray Feshbach, the leading expert in Soviet demography. In parenthesis, Feshbach projected that the data on age would reveal a large increase in the population of the very young in Central Asia. He was proven correct. He conjectured that the reason for withholding the data on age may have been due to the 'troublesome disparity' these figures would show between the youthful population in Central Asia and the ageing population of the Slavic regions of the USSR.

Feshbach's statistics also confirm some specific features of age distribution and the sex ratio in Ukraine. For the purposes of the 1979 census, the population was divided according to sex and by age groups of five year intervals. The largest group numerically are the males born between 1960-1964 (although the next census is likely to show large losses in this group as a result of the Afghanistan War). But surprisingly, the next largest group are women born between 1925-1929 and then, women born between 1934-1939. (Incidentally, the unusually low figures for people born between 1930-1934 and 1945-1949 may be explained by the physical hardships inflicted by the Famine and the aftermath of war.)

In all the age groups below 24 years old, the number of males and females is fairly even, in fact, the number of males slightly exceeds the number of females. (According to Feshbach, there are more males born than females throughout the world — although male mortality differs from country to country). After the age of 25, females begin to predominate in the overall population. The relative number of males decreases steadily through the older age groups. Already, in the 25-29 age group, there are 1.02 females for every male; in the 45-49 age groups there are 1.12 females for every male and there is a sharp increase in the 50-54 age group with 1.34 females for every male. In the 60-69 age group, women outnumber men by 2 to one and in the over 75's, there are 2.55 women for every man.

When the statistics are broken down into 'urban' and 'rural', further surprising trends are revealed. In the rural male population the relative decrease begins in the

30-34 age group, while in the urban male population it begins in the 15-19 age group.

The high mortality of males during World War II is still acutely felt. For the Soviet Union this provides an admissible explanation for the imbalance in the population, while the high mortality of younger men is a topic rarely discussed. Feshbach has used figures for the entire Soviet Union to show that the average Soviet male, at birth, has a life expectancy of 56 years compared with 66 years for the United States. He suggests that deaths related to alcoholism are the primary cause of the excess mortality of males. The seriousness with which the present anti-alcohol campaign is being conducted in the Soviet Union seems to confirm this theory.

The statistics show that age and sex can also be used for some generalizations on lifestyle. Most of the women over 65 in Ukraine live in villages: there are 2.5 women pensioners for every man in the rural population. There are fewer urban women pensioners but they still outnumber their male counterparts by 1.8 to one. On the basis of this statistic alone, it would appear that Ukraine has a problem of an over-concentration of older women in rural areas.

Women form the majority in Ukraine, outnumbering men by about 4.5 million.

A rare article on the problems of old age recently appeared in a Soviet Ukrainian journal, in which Ukraine's minister for social welfare, Oleksandra Lukianenko, admitted that the population was undergoing "an unremitting demographic process of ageing". She focused on improvements planned for the care of the elderly, on facilities provided to enable them to continue to work, but failed to point out that most single elderly people are, in fact, women.

The 1979 census reveals, for example, that for every woman in the countryside there are 1.15 who live in a town or city, while for every man living in the Ukrainian countryside, there are 1.6 men in the towns and cities.

It is possible to continue dissecting statistics, but even from this preliminary study we see that the predominance of women in Ukraine's adult population constitutes potential problem. There could be repercussions in agriculture and industry, especially in light of the reduced average working life of most males due to the high mortality rate among adult males. Of course, there are few resources open to a Western researcher to gauge the psychological effects on a society where older women form such a distinct group.

NADIA DIUK

A CONVENTION IN HOUSTON

The General Federation of Women's Clubs (GFWC) — the world's largest volunteer women's service organization held its 1985 Convention in Houston, Texas in June. The World Federation of Ukrainian Women's Organizations (SFUZhO) is a member of GFWC, and I had the privilege of attending this Convention as a delegate from SFUZhO.

True to its motto "Unity in Diversity", the GFWC unites members from 46 countries in the free world and embraces 16 international associate organizations. In the United States, the organization boasts more than half a million members who belong to clubs where a myriad of interests reach their potential. Intelligent women, educated women, women of high principles, women active in their respective communities, women holding responsible positions in business or government, single women, wives, mothers, grandmothers — their talents, abilities and diversified interests are nurtured independently, yet the strength of their convictions is bonded and reflected within the framework of this general organization.

GFWC was organized in 1889 through the initiative of Jane Cunningham, a journalist from the New York World newspaper, who was denied access to the New York Press Club's banquet for writer Charles Dickens — simply because she was a woman. The angry Ms. Cunningham followed through on an idea. Realizing that there is power in numbers, in 1901 the newly-formed organization received its charter under the name "wife's University" because it was within this group that women learned the rudiments of organizational life.

GFWC is ideologically conservative and actively against communism. Its leadership is characterized as having multi-lateral, far-reaching interests exemplified in the organization's resolutions which touch all aspects of social, economic and political life. Often these thoroughly researched resolutions become the basis of national or international legislature. The history of GFWC reveals many examples of its influence and contribution to the laws of the land, such as the formation of separate judicial consideration for under-age offenders (1899); formation of a special branch within the Labor Department to deal with children (1906); the passage of the Pure Food and Drug Act (1906); the passage of the eight-hour workday (1911).

SFUZhO joined the General Federation in 1966 and its first representative was Olena Lototsky. Since then SFUZhO's member organizations such as UNWLA and the Ukrainian Gold Cross have attended various conventions of GFWC.

This year's GFWC Convention was amply attended and the famous Texas hospitality was at its best. Mornings were devoted to workshops and meetings, news of each day's activities was presented on local television so that participants were immediately made aware of what was happening. On the lighter side, conventio-

neers were treated to a Western rodeo at a Texas ranch and visited the Johnson Space Center.

The Convention also presented noted speakers: individuals from the field of journalism, education and economics were introduced. It is interesting to note that sentiments of great patriotism colored each speech, an attitude which permeated the Convention and its program.

Actor Hugh O'Brien, who is actively involved in working with young people spoke at the opening banquet. He said that the potential of leadership must be mustered at an early age and young people should be made aware that there are great opportunities in this country for growth and achievement, and that they have a right to these opportunities.

Barbara Bush, wife of the Vice President of the United States, spoke about the critical problem of illiteracy in our country. She said that 1/5 of the adult population is illiterate and 30% of our children never reach the ninth grade. A democratic nation, Mrs. Bush went on to say, needs conscious, clear-thinking, educated citizens. She asked the Federation to turn their efforts toward combatting this pressing problem.

The Convention proposed and confirmed resolutions, again underlining members' diversified concerns, such as:

1. Acceptance of prayer at sessions of the United Nations.
2. Support of Radio Free Europe.
3. Universities must incorporate the study of humanities into every curriculum.
4. Universities should have uniform entrance regulations governing all students regardless of race or religion.
5. Support of programs for children with learning disabilities, as well as for gifted children.

As a point of interest, the Federation is supporting the use of "Chairman" as proper terminology and not "Chairperson" which had become popular.

A grand banquet marked the end of the regional Convention and the start of the international. I was somewhat surprised when Jeri Winger, President of GFWC introduced her family at the onset of the banquet, even before introducing the guests at the dais. I

quickly found out that the president of the Federation lives in Washington in the organization's residence, while her family remains at home, and because of their understanding, patience and support they were duly honored.

The guest speaker at this banquet, which hosted more than 900 guests, was journalist and consultant to the government on national and international issues, Dolf Droge. His greeting to the international delegation began with a heartwarming salute to Ukrainians:

"I want to pay special tribute to the members of the international community representatives, as your club membership reaches out around the globe. Because we have here Ukrainians, representing one of the groups of people inside the Soviet Union who are not Russian, who are one of the hundred nationalities who are not Russian, and certainly communism is an insult to the Ukrainian people because it is a minority of all minorities that takes away the dignity and identity and you have helped to keep alive the fact of Ukrainian diversity and identity... and so I salute the Ukrainian delegates".

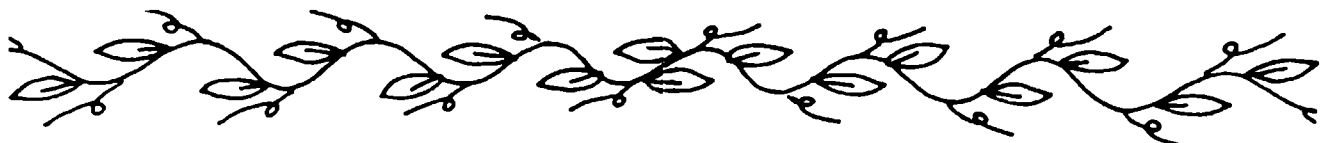
D. Droge spoke about the dangers of communism in our own hemisphere. He chastised television correspondents for being more concerned with their celebrity status than with serious, factual reporting, calling this irresponsible and dangerous especially with the communist threat so close at our doorstep.

Although D. Droge's speech was rather lengthy, he had a spellbound audience. Nataalka Iwaniw, President of the Ukrainian Gold Cross and I were very heartened by his words and very pleased with his kind remarks about Ukrainians. For this tribute alone it was worth being here!

At the Convention SFUZhO received a commendation from WFWC for its work with children.

Hospitality, warmth, discipline and patriotism — these were the underlying factors which made this Convention such a success. We, Ukrainian women, appreciate the wonderful opportunity to have been a part of this unforgettable occasion where we could display our pride in our Ukrainian national heritage.

As relayed by Iryna Kurowyckyj to Our Life

SECOND WREATH CONFERENCE

Учасниці під час Конференції "Другий Вінок", яка відбулася в Едмонтоні від 11-14 жовтня 1985 р.

Participants during the Second Wreath Conference held in Edmonton, October 11-14, 1985.

Ethnicity and feminism, the concept and reality, and the relationship between them were addressed at the **SECOND WREATH CONFERENCE**, held at the University of Alberta in Edmonton, Alberta on October 11 thru 14, 1985. The Conference marked the 100th anniversary of the Ukrainian Women's Movement, and its name honored the first Ukrainian feminist almanac, *Pershyj Vinok* (The First Wreath).

The Conference was sponsored by an Edmonton-based women's group, The Second Wreath Cultural Society, and co-sponsored by the Women's Program, Faculty of Extension, University of Alberta, the University of Alberta Committee on Women's Studies and the Women's Studies at Athabasca University. The present Conference Committee consisted of Chrystia Chomiak, Cathy Chorniway, Halyna Freeland, Daria Ivanochko, Myra Pastyr-Lupul, Marusia Petryshyn, Prim-Rose Pidhirna-Diakova, Irena Putko and Teresa Warenycia.

The goals of the Conference were as follows: to discuss Ukrainian women's history and cultural achievements; to raise feminist issues in ethnic communities; to raise the concerns of ethnic women among feminists; to discuss feminist issues; to examine ethnic and feminist issues in literature, art and folk art; to spotlight current dilemmas; and to create a wide-reaching network of Ukrainian and ethnic feminists.

Dr. Martha Bohachevsky-Chomiak delivered the keynote address on October 11 at the opening of the Conference. The following are a few excerpts from that address:

Neither feminism nor ethnicity form in the center of our conscious interests. They do not monopolize our imagination; they do not capture the headlines. They inspire neither sagas, nor tomes of sagacious treatises, nor reames of salacious thrillers. Neither feminism nor ethnicity lie at the root of the momentous struggles which provide justification for the living through the selfless dedication of the dead. Feminism and ethnicity supply nameless scores of those who suffer: but they do not offer us heroes or martyrs.

* * *

Seen from these perspectives, both feminism and ethnicity are marginal to the stuff of life, to true grit, to the essence that confronts us in great literature, in genuine philosophy, in real religiosity. Neither feminism nor ethnicity illuminate the sense of existence, or shield us from its void. Hence, they are not considered central to either existence or to the humanities, somehow second-rate and secondary to genuinely meaningful pursuits.

Yet they interest us. They interest us both as ethnics and as women. Even those of us who are neither women nor ethnic want to know what lurks behind feminism and behind ethnicity. Even when we laugh at it, it is a laughter of belonging, of self-mockery, a self-conscious laughter, a laughter that shields us from despair.

Ethnicity and feminism are indeed marginal, marginal in the sense that all of us, and each one of us, are marginal, marginal to existence, and marginal in the

balance we keep between existence and non-existence, the self and community.

Exploring ethnicity and feminism, the Conference focused primarily, though not exclusively, on Ukrainian material. Several speakers addressed both issues as relating to other ethnic groups in keynote addresses and workshops.

The workshops, grouped according to the main themes such as historical issues, feminist issues, ethnicity and feminism, literature, art and folk art, and current dilemmas, gave participants an uncommon opportunity to explore in particular the subject of their interest. An address, followed by a question and answer period as well as discussions, allowed a broad exchange of ideas, creating an invaluable learning experience.

"Natalia Kobrynska — a feminism socialist or a Socialist feminist", "Ukrainian Women in Canada until the 1930's: an overview", "Feminism and ethnicity: the public and private realm", "Women and social structure of Ukraine 1897-1980", "Media and ethnic women", "Why Sophie has no choice: the feminist movement and Slavic women", "Ukrainian-Canadian women artists", "Dance: from preservation to development", "Maintaining cultural identity through child rearing", "On being a Ukrainian woman — an experimental workshop" — these are but a sample of the workshops presented during the three day meeting.

A large crowd of Conference participants as well as guests attended the double address of Raissa Moroz and Nadia Svitlychna. Both speakers addressed the topic of the dissident movement in Ukraine, with reference to the woman's experience in the movement — the woman as a political prisoner and the woman as the wife, mother, or sister of a political prisoner.

On the lighter side, the conference committee arranged an elegant banquet in the Faculty Club of the University. The following evening, Conference partici-

Dr. Martha Bohachevsky-Chomiak was the keynote speaker at the Conference.

Д-р Марта Богачевська-Хом'як виголосила головну промову на відкритті конференції.

pants and guests enjoyed dinner and entertainment at Theo's Taverna, a lively restaurant in town.

Iwanna Rozankowsky, President of the Ukrainian National Women's League of America and Maria Sawchak, Corresponding Secretary were present at the Second Wreath Conference. Also attending the Conference were Olha Liskiwsky and Marta Baczynsky, editors of OUR LIFE. In a short address to the members of the Second Wreath Cultural Society, Mrs. Rozankowsky applauded the efforts of the young women to create an independent women's organization in Canada and congratulated them on the achievements of this Conference. She also wished them success in future endeavors and presented them with the Natalia Kobrynska Plaque, which was issued by UNWLA to commemorate the 100th anniversary of the Ukrainian Women's Movement.

*Hide within the copper mountain
Conceal the arrogant blue!
A shadow trumpets above me,
And a shadow fills in every step.*

*Hide within the horizon's oboes
And whisper; I am still alive.
A thunder of resurrection on the mountain
Is being announced for me.*

*Smash your fists against despair,
Hiding within the copper mountain.*

VASYL STUS
translation by Marco Carynnyk

THOUGHTS FROM BRAZIL....

(Our organization, the Ukrainian National Women's League of America has an active and extended welfare program. It seeks to find the needy, the unfortunate, the sick — and offers a helping hand through the generosity of its membership. Our Ukrainian people are scattered throughout the world and the UNWLA reaches out and finds those that are most in need, be it an ill child in Poland or flood victims in South America.

For many years our organization has maintained a welfare action aimed at the large population of Ukrainians in Brazil. Recently, Lidia Chernyk, Welfare Chairman of UNWLA received a letter from a Ukrainian priest in Brazil, the Rev. Tarsykyj Zaluckyj, in which he speaks about his country, about our people who live there, and how we, in America, members of UNWLA have made the lives of some of them easier and better. Rev. Zaluckyj has also sent this article to Ukrainian newspapers in the U.S. The following is an essential English translation of said article.)

Kindhearted Samaritans

I was raised among poor people in Brazil, which is a rather impoverished country; I come from a poor family and throughout my life I often felt the lack of life's necessities. But I have also known care and charity from others and because of these experiences it is very moving to see hundreds of kind hands reaching toward the needy with help. When I was in the United States and Canada I had the opportunity to meet many people, to see organizations at work, and was a witness to numerous deeds which touch the heart. For more than ten years now I am involved in the education of seminarians in Brazil and for many, many years the Ukrainian people of the U.S., Canada, and several European countries have provided aid for this endeavor.

Ukrainians in Brazil are very familiar with the great deed of kindness — the Scholarship Program in Brazil — sponsored by the Ukrainian National Women's League of America. I wrote about this in several publications last year.

This time I wish to share more wonderful news with my readers; our sick children in Brazil are receiving help through a program sponsored by the UNWLA, called the "Medical Aid Fund for Children and Youth". This Fund is part of the organization's Welfare program headed by Lidia Chernyk, the Welfare Chairman of UNWLA, in cooperation with members of the Welfare Committee: Olha Hnatyk, Olha Zarembo, Anna Krawczyk, Halyna Oberyshyn and Oksana Lopatynsky. It should be mentioned that last year UNWLA's Welfare program provided \$40,000 for various causes, not including the \$70,000 which supports the Scholarship Program.

The aid to sick children in Brazil is just beginning, but already it has provided great happiness to several youngsters whose hope for recovery was non-existent, yet who are now well and enjoying life. I wish to describe some cases to you.

A young boy, Luis Walawskyj, was resigned to being a cripple all his life, being born with badly twisted legs. His parents could not afford the hospital costs for surgery which Luis required. They asked for help and UNWLA heard their plea. Olha Korchagin of Brazil, was asked to investigate Luis' case and she became the intermediary for the aid. Luis' future looks brighter today thanks to the generosity of Branch 83 in New York City, which contributed \$790, and to the UNWLA New England Region which contributed \$200 to cover medical costs.

Another example is that of 11 year old Marta Tar-nowska, who due to a spinal growth could not walk nor did she have any feeling in her legs. They were in terrible shape since she dragged herself on the floor and outdoors, and not being able to feel pain, she disfigured and injured them. On one visit to the hospital, the doctor offered hope for recovery but only with extensive and expensive operations and hospitalization, which Marta's parents could not manage at all. Once again the generosity of UNWLA's members came through with a donation of \$1600 which covered the medical debt. Today, Marta is walking, happy and grateful to the wonderful ladies from so far away, who have given her this precious gift. It is touching to talk to her and to see her praying before the statue of The Blessed Mother for the health of her benefactors. She goes to school, but at the end of the year she will need another operation on her legs.

Pavlo Kashucky is another youngster who has benefited from this program. Surgery and hospitalization to correct a crippled leg were paid for by UNWLA. There are countless other examples, on a smaller scale, where medical obligations were paid for by this Fund.

The initial good deed of the kindhearted samaritan is being repeated through the generosity of our people in America. Truly, there are many Ukrainian children in Brazil that need help. Our people are scattered throughout the world and many of them live in comfort and plenty. Others, through no fault of their own, found refuge in poor countries where hardships prevail, where there is a lack of education, opportunity and growth. These people are not equipped to concern themselves with cultural matters, due to their lack of education, not to mention material resources. And here we see how one group of people can help another group. It is a great deed of kindness to pay for the education of our Ukrainian children who live in poor countries. The

Scholarship Program of UNWLA is the generosity of hundreds of families who give a portion of their family income to provide education and a brighter future for our youngsters.

UNWLA deserves our deep gratitude for its many years of dedication and work to social welfare. Thanks

from all Ukrainian children who receive scholarships, thanks from Ukrainian communities that receive aid in various forms, but above all — thanks from all the sick children who are waiting for help and from those who received a new lease on life through the generosity of the UNWLA.

THE UKRAINIAN MUSEUM: A CULTURAL EXPERIENCE

COURSES AND WORKSHOPS

Fall signals the beginning of various courses offered by the Ukrainian Museum in New York:

EMBROIDERY COURSE: October 26 - December 28, 1985. *Time:* Saturdays, 1-3:30 pm. Embroiderers may learn and expand their skills during this course. They may start from the basic cross-stitch or advance to little known stitches and intricate cut-work techniques while exploring the history and evolution of the styles, techniques, colors, threads and fabrics used traditionally in various regions of Ukraine. The course is open to adults and children at least 10 years of age.

WOODCARVING COURSE: October 26, 1985 - January 11, 1986. *Time:* Saturdays, 1:30-4:30 pm. The traditional craft of decorative, low relief Ukrainian woodcarving will be taught to both beginners and advanced participants. Using tools specifically produced for the Museum, the students will learn the intricate geometric motifs that are used to decorate both functional and decorative wooden objects by woodcarvers in the Carpathian Mountains. The course is open to adults and children at least 12 years of age.

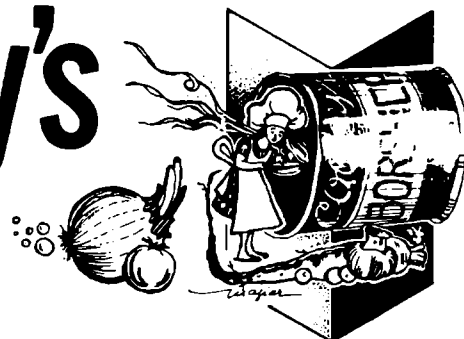
BEAD STRINGING COURSE: November 2 - 23, 1985. *Time:* Saturdays, 1-3:30 pm. This is a four session course in the art of making *gerdany* (bead-strung necklaces) which were traditionally worn with costumes in various regions of Ukraine. The course is designed for adults and children over 12 years of age.

The Ukrainian Museum is located at 203 Second Avenue (at 12th Street), New York, N.Y. 10003.

**THE COURSES ARE MADE POSSIBLE, IN PART,
BY THE NEW YORK STATE COUNCIL ON THE ARTS.**

Fall brings apples, sumptuous, delicious, lip-smacking apples. The traditional apple pie is updated in this recipe, dressed up and given the ooh-la-la french twist. Try it, its magnifique!

cooky's corner

INGREDIENTS

1 pkg. piecrust mix or pastry for 2-crust pie

CREAM FILLING

**1/2 cup sugar
2 tablespoons flour
1 cup milk
3 egg yolks
1 tablespoon butter
1/2 teaspoon vanilla extract**

**2 lbs tart cooking apples
1 tablespoon lemon juice
2 tablespoons butter
2 tablespoons sugar
dash nutmeg
3/4 cup apricot preserves
1 egg yolk**

METHOD

1. Prepare piecrust mix as package directs. Form into a ball. On a lightly floured pastry cloth, with a rolling pin covered with a stockinette, roll two thirds of the pastry to form a 12-inch circle. Use to line a 9-inch pie plate; refrigerate with rest of the pastry.

2. Make filling: In a small saucepan, combine 1/3 cup sugar and the flour; mix well. Stir in milk. Bring to a boil, stirring; reduce heat; simmer, stirring, until slightly thickened — 1 minute. In bowl, beat 3 egg yolks slightly. Beat some of hot mixture into yolks.

3. Pour back into saucepan, stirring, Add 1 tablespoon butter and the vanilla. Turn into bowl to cool. Core, pare and slice the apples; sprinkle with lemon juice. In skillet, heat the butter with the sugar and nutmeg. Add apples; saute, stirring occasionally.

4. Cook until almost tender — about 5 minutes. Remove from heat. Melt apricot preserves. Preheat oven to 425. Turn filling into pie shell, spreading evenly. Arrange the apple slices on top, mounding slightly in center. Spread with apricot preserves.

5. Roll out the remaining pastry to form a 10-inch circle. With knife of pastry wheel, cut into 12 strips, 1/2 inch wide. Slightly moisten rim of pie shell with cold water. Arrange six pastry strips across the filling, press ends to rim of pie shell; trim the ends, if necessary.

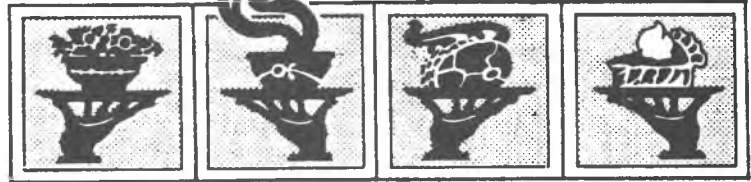
6. Arrange rest of strips at right angles to the first strip, to form lattice. Bring overhang of the pastry up over ends of strips; crimp edges. Mix egg yolk with 1 tablespoon water; brush on lattice, not on the edge. Bake 40 minutes, or until golden brown. Serve warm.

OUR LIFE IS MANY THINGS TO MANY PEOPLE

- IF** you want to be informed about the exciting and multi-faceted program of UNWLA, become a subscriber to Our Life.
- IF** your friend or relative lives far from a Ukrainian community, a gift subscription to Our Life is a real blessing.
- IF** you know someone who is interested in the problems of contemporary Ukrainian women, suggest Our Life as a source of information.
- IF** a friend wants to cook a special dish, tell her she'll find delicious Ukrainian recipes in Our Life.
- IF** a grandmother wants to embroider a special outfit for her grandchildren, suggest the lovely Ukrainian embroidery patterns in Our Life.
- IF** you want to decorate your home with contemporary crafts items, you'll find ideas and suggestions in Our Life.

And remember, share your enthusiasm about Our Life with a friend. Keep in mind that every subscription helps build a solid financial base for the future growth of our publication. Send \$15 for your own, or a gift subscription, to Our Life, 108 Second Ave., New York, N. Y. 10003.

наше харчування

З м'яса найделікатніша є телятина. В крамницях можна замовити телятину порізану на гуляш, яка є дешевша й дуже смачна, якщо її приготувати в цікавий спосіб.

ЗАПІКАНА ТЕЛЯТИНА

(на 6 осіб)

- 6** платків бочка (бекон), порізаних на 1" куски
- 2** фунти телятини порізаної як для гуляшу
- 4** ложки борошна
- 2** ложечки солі
- 1/4** ложечки перцю
- 1** фунт маленької, білої цибулі
- 1** зубець часнику
- 1/2** горн. води
- 4** середньої величини помідори , спарені й обібрані
- 1** бляшанка (6 унцій) печериць
- 1** ложечка сушеного, покришеного василька (*basil*)

1. Взмажити на пательні порізаний бочок, щоб був крихкий. Вийняти з пательні діркованою ложкою і відложити на пізніше.

2. Телятину посипати борошном змішаним сіллю і перцем. Підсмажити її на товщі з бочка, доки не зарум'яниться. Вийняти дірковитою ложкою і перекласти до вогнетривалої посудини (*ругех*).

3. На пательні підсмажити білу цибулю і втертий зубець часнику, до золотистого кольору. Висипати на телятину.

4. Влити воду до пательні, гріти щоб закипіла, вишкрабуючи засмажені рештки. Додати порізані (без шкірки) помідори, печериці з плинном і васильок. Все це гріти до кипіння.

5. Легко вимішати з телятиною і посипати крижким бочком.

6. Накрити й пекти в печі на 350° — 1 годину і 30 хвилин.

(Цю страву можна заморозити й підігріти коли потрібно).

Риж найкраще варити в цей спосіб:

Пропорція 1:2 (1 горнятко рижу до 2 горнятка води)
Кусок масла й солі до смаку

1. Варити у відкритій посудині поки не закипить.

2. Зменшити вогонь, накрити й поставити на плитку, щоб не пригоріло.

3. Варити від 15 до 20 хвилин. Варений риж в цей спосіб завжди є сипкий.

ЗАВИВАНА ТЕЛЯТИНА

з ШИНКОЮ

(на 4 особи)

- 8** тоненьких телячих котлетів
- 8** тонких платків шинки
- Шавлія** (*sage*) до посипання
- 1/4** горн. олії і **1/4** горн. масла або маргарини
- Борошно до посипання***
- Сіль і перець до смаку**
- 1/3** горн. білого вина

1. На кожний телячий котлет покласти платок шинки, накрити восковим папером і розбивати на товченики.

2. Посипати шавлією і звивати тісно, зв'язати ниткою і прикріпити шпичкою.

3. Посипати борошном і смажити на розігрітій олії з маслом (або маргариною). Зарум'янити з усіх сторін.

4. Трошки посолити й поперчити (шинка сама солоня) і долити білого вина.

5. Посудину накрити й варити на легкому вогні 10 хвилин, обертаючи м'ясо 1 до 2 рази.

6. Викласти локшину (кпюски) политу розтопленим маслом і посипану сиром (пармезаном) на середину полумиска. Довкола уложити телятину.

*До посипання чи на засмажку, найкраще вживати борошно фірми *Gold Medal WONDRA pour n' shake*.

ДОПИСИ ВІДДІЛІВ

Комітет і виконавці імпрези

(Зліва, сидять): Ірина Твердохліб, Ірина Дорошак, Анна Качор, Марія Крамарчук; (2-ий ряд): Ірина Юркіє-Семанюк, Ніля Стецьків, Іванна Мартинець, Ірина Руснак, Оля Алексевиц Лявні, Ярослава Борачок; (3-ій ряд): Бронислав Пруц, Клявдія Гоца, Ірина Лаврівська, Марія Паньків

(Left to right, seated): Irina Tverdochlib, Irina Doroschak, Anna Kachor, Maria Kramarchuk; (2nd row): Irina J. Semaniuk, Nilia Stechkiw, Ivanna Martinetz, Irina Rusnak, Olya A. Liavny, Yaroslava Borachok; (3rd row): Bronyslava Pritz, Claudia Hotza, Irina Lavrivska, Maria Pankiw.

"ЧАЙОК ДЛЯ МУЗЕЮ"

Бофало. 29-го вересня ц. р. 49-ий і 97-ий Відділи СУА під проводом музейної референтки Ірини Дорошак влаштували "Чайок для музею". Метою імпрези було зібрання фондів для придбання нового приміщення для Українського Музею в Нью-Йорку.

Голова Округи Північного Нью-Йорку, Марія Крамарчук привітала присутніх. Відтак піаністка Клявдія Гоца виконала твір Шопена. Ірина Руснак з Рочестер подала докладну інформацію про Музей і його потреби. Слідували знову 3 прелюди Ревуцького у виконанні Клявдії Гоци. Бронислав Пруц обдарував нас трьома піснями: "Ой зійди, зійди", в обробці Лисенка, "Черемшина" Юрійчука і "Водограй" Івасюка, а на "біс", "Бабине літо" Січинського. Акомпанювала йому Оля Алексевиц-Лявні. Вона теж заповідала окремі точки програми і, як голова 97-го Відділу, спричинилась багату до успіху імпрези. Закінчила мистецьку програму Клявдія Гоца композицією Дебюсі.

О. Лявні попросила на сцену голову Округи Марію Крамарчук, голову 49-го Відділу Марію Паньків і основоположницю 49-го Відділу Анну Качор. Повільним кроком, підтримувана обидвома головами вийшла А. Качор і відбулась церемонія вручення їй почесного членства 49-го Відділу. Зворушена А. Качор, дякуючи за честь, сказала, що коли вона заклдала цей 49-ий Відділ СУА в 1933 році, то, хоч існувало вже кілька відділів СУА, справа не була легка. Вона приїздила до Бофало здалека, бо мешкала тоді на фермі. Освічених жінок і інтелігенції тоді майже не було і це ще більше утруднювало їй такі важкі початки. Але її віра і любов до України і свого народу переборола всі труднощі, за що вона вдячна всемогучому Богові. Голос її заломався від зворушення а М. Крамарчук додала: "Якби не п. Качор, не було б сьогодні і "Чайку для музею".

Після цього, мисткиня з Рочестер, Н. Й., Ірина Твердохліб розповіла про початки вибійки, яку вона уживає у виготовленні блюзок, сукнонок, обрусів, серветок, рушників, які є дуже декоративні. Пані Твердохліб влаштувала теж виставку своїх картин, емалій, кераміки і вибіюк. Гості з Рочестер, Н. Й., наші посестри союзянки влаштували виставку інформативних матеріалів про Музей, за що ми їм дуже вдячні. Ніде правди діти бофалівська громада мало включена в акцію допомоги музеєві і мало хто є його членом. "Чайок для Музею" повинен дати початок зрозуміння ролі музею і змусити нашу громаду виявити свій патріотизм щирими пожертвами на його розбудову і закуп нового приміщення.

Покищо відгукнулись: д-р Євген і Ніля Стецькови 1,000.00 дол., інж. Василь Потішко 35.00 дол., д-р Уляна Лоза 25.00 дол., Ірина Балюта, Павліна Гавришко і Катерина Масло по 10.00 дол.

Уже так водиться, що наше жіноцтво, натрудившись при влаштуванні імпрези, все ще вгощає присутніх солодким і кавою, про що дбають Пані: Марія Дранка, Ева Ковтало і Олена Хомин. Цим разом Оксана Салдит ще й подарувала вино, а членки 97-го Відділу приготували різного рода "мачанки" (Dips) із смачним разовим хлібом.

Чистий дохід з імпрези був 730.00 дол. а разом з жертвами: 1820.00 дол. і вже пересланий Музеєві в Нью-Йорку.

Віriamo, що під проводом енергійної музейної референтки Ірини Дорошак, фонди на придбання нового приміщення для музею будуть ще більше зростати.

Ніля Стецьків

ПРЕСОВИЙ ФОНД

Дорогий Стені Вірстюк і всій родині складаємо наші глибокі співчуття з приводу дуже передчасної смерти найдорожчого сина **д-ра Юрія Вірстюка** та жертвуємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **10.00 дол. Ольга й Іван Денисенко**

У пам'ять бл.п. **Валентини Ворони**, матері моєї товаришки зі шкільних років в Рогатині, складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Тетяна Кіржецька-Ясінська**

У пам'ять моєї подруги **Рені Голінатої-Прончак** в другу річницю її смерті складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Ярослава Фаріон**

Висловлюємо наші щирі співчуття Марусі й д-ру Савка з приводу смерті її найдорожчої мами **Ірени Гурської-Малиновської** з дому Федорчак, Стені Вірстюк, Лені й Грицеві Галяженко, дорогої сестри, як рівнож всій родині та жертвуємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **10.00 дол.** — **Ольга й Іван Денисенко**

Не прийнятий гонорар в сумі **30.00 дол.** пересилаю на Запасний Фонд "Нашого Життя" — **Н. Дейчаківська**

Замість квітів на могилу бл.п. **Йосифа Деркача**, батька нашої членки Катерини Черняк, складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя" — **84-ий Відділ СУА ім. Олени Степанів, Чикаго — південь**

Замість квітів на свіжу могилу бл.п. **Зірки Котляр**, сестрінки Марти й Романа Данилюків складаємо **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" а всій родині висловлюємо глибокі співчуття — **Наталка й Василь Думи**

Замість квітів на свіжу могилу бл.п. **Зірки Котляр**, складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", а родині складаємо щирі співчуття — **Оля і Роман Гаецькі**

З приводу смерті бл.п. **Степана Масника**, чоловіка нашої членки Наталки, пересилаємо їй і родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів на могилу складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол.** — **Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

Повертаю гонорар в сумі 20.00 дол. і складаю пожертву 30.00 дол. **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Оксана Мостович**

Мою сердечну подяку складаю усім, що вшанували пам'ять мого дорогого чоловіка, **Івана**, своїми жертвами на Український Музей. Щире спасибі приятелям та членкам 62-го Відділу СУА в Глен Спейу

за їх моральну підтримку та за пожертви. Складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Марія Оленська**

Повертаю гонорар в сумі **10.00 дол.** і жертвую цю суму на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Катерина Папуга**

Замість квітів на свіжу могилу невіджалуваного бл.п. **д-ра Юліана Політило** складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Ярослава Лісовець**

Для вшанування св.п. **д-р Юліана Політило**, чоловіка нашої членки Анни Політило, і св.п. **Олени Мицак**, матері нашої членки Леонтини Гошовської складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". **Управа й членки 82-го Відділу СУА, Нью-Йорк**

Нашим дорогим **Степанові й Нусі Секретам**, що не жаліли часу й труду в такі горячі дні літа й прийшли мені з такою неочінуною допомогою під час моєї недуги, нехай Всевишній береже Вас в своїй опіці на многі літа. З вдячності складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" — **Ольга Гірна, членка 82-го Відділу СУА**

У пам'ять бл. п. **Галі Філіпської** складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Родині висловлюю щирі співчуття — **Люба Мриглоцька**

62-ий Відділ СУА в Глен Спей висловлює глибоке співчуття нашим трьом членкиням, працюючим і жертвеним, з приводу втрати їм дуже близьких людей: Юлії Ховайло відійшов її дорогий чоловік у Вічність 14-го вересня 1985 р.; Пелагії Юркевич відійшла у Вічність її дорога й незабутня мама **Катерина Дацько** 20-го червня 1985 р.; Євгеній Баран також відійшов від нас на початку червня 1985 р. її дорогий і незабутній чоловік **Іван Баран**. 62-ий Відділ СУА висловлює їм всім трьом глибоке співчуття і замість квітів пересилає **30.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя"

In memory of my dear friend **Tekla Stankewicz** of Lansing who passed away August 18, I enclose a donation of **/30.00** for the Press Fund of "Our Life" magazine. **Mary Malone**

Бажаючи щиро подякувати дорогим союзникам 82-го Відділу за щирі побажання, телефони, картки скорого повороту до здоров'я, складаю **25.00 дол.** на видання книжки дитячої творчості з нагоди 1000-річчя Хрищення Руси-України. **Ольга Гірна, членка 82-го Відділу СУА**

Складаємо **25.00 дол.** на медичну допомогу для дітей в пам'ять матері й брата приятельки А.Л.Л. **Ірина й Богдан Чайківські**

Закінчення: "НОВИЙ ГРОМАДЯНИН США..."

мадських Свобід, яких називає "організацією лицемірів і негідників" доказуючи, що вони захищають право підлітків-дівчат мати аборти без батьківського дозволу, але разом з тим заперечують підліткові право вибрати собі життя на волі. Він зовсім слухав пише, що "дитина, яка виховувалася в неволі розуміє різницю між волею і рабством". Далі він порівнює справу В. Половчака з Самантою Смит, 10-літньою американською дівчинкою, яка, написавши до тодішнього советського президента Юрія Андропова, поїхала на його запрошення відвідати ССРСР. Здебільшого, американська преса вітала коментарі й спостереження Саманти як пророцтво, а "вважали, що В. Половчак в 12 років не мав поняття про що він говорить" і був замолодий, щоб уміти розпізнати різниці між двома державними системами. Федер під-

креслює настанову преси, яка вірила, що Саманта після 14-денної урядово запланованої експедиції по ССРСР могла зрозуміти комуністичні наміри, а Володимир, після його 12-літнього проживання советським громадянином не вважали здібним до цього. Це Федер характеризує як "ліберальну короткозорість" американської преси.

Непевність про майбутнє і про його долю до певної міри негативно відбивалися на молодому Володимирові, але через допомогу численних людей і організацій, він міг вірити, що якимсь чином і за всяку ціну він лишиться в своїй прибраній батьківщині — США.

* * *

З нагоди прийняття американського громадянства, СУА вислав Володимирові чек і поздоровлення .

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ВІДКРИТИЙ П'ЯТЬ ДНІВ НА ТИЖДЕНЬ
/КРІМ ПОНЕДІЛКА І ВІВТІРКА/
ВІД ГОД 1 — 5 ПО ПОЛ.

ДАРУНКИ для УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

Андрієнко, Михайло. 3 картини (олії). Дарунок мистця згідно з його завіщанням.

Винниченко, Роман і Марія, Чикаго, Ілл.: 2 картини мистця А. Коломийця.

Волошин, Марія, Курітіба, Бразилія: 14 писанок

Гірна, О., Йонкерс, Н. Й.: колотушка, крайка, 2 писанки.

Гніздовський, Яків, Рівердейл Н. Й.: дереворит.

Гординський, Святослав, Нью Джерзі: проекти й взори, як частина дипломної праці Галини Захаріясевиц, Відень. (47 проектів, 49 взорів)

Гриньків, Ольга, Дітройт, Міч.: вишиваний килим.

Гришко, Василь, Голівуд, Па.: 4 олійні картини Лева Геца.

Драй-Хмара-Ашер, Оксана, Бруклін, Н. Й.: олійна картина мистця А. Романчука.

Каменецька, Наталія, Стоктон, Каліф.: жіноча сорочка, налавник, 3 фрагменти взорів, серветка.

Мороз-Сосняк, Марія, Йонкерс, Н. Й.: вага

Мирошніченко, Мирослава, Н. Й.: 2 писанки.

Миська, Володимир, Чикаго, Ілл.: керамічний флякон, рушник.

Михальчук, Галина, Торонто, Канада: 2 ткані рушники з конопляного полотна, 1 фрагмент полотна (чиноватий перепліт)

Навроцька, Христина, Квінс, Н. Й.: полтавська корсетка.

Олійник, Дмитро, Н. Й.: 2 вишивані запаски, частина підтички, дощичка виложена взором з кольорової соломки.

Онишкевич, Любомир, Лавренсвіл, Н. Й.: 1 скатерть і 6 серветок, 1 вишиваний рушник.

Оришкевич, Ярослава, Каледж Парк, Мд.: 2 олійні картини мистців

Панчук, Ярослава, Чикаго, Ілл.: рушник з 1930 року.

Пуїо, Іван, Нью-Йорк, Н. Й.: вишивана суконка.

Рогозинський, д-р Климентій, Рівердейл, Н. Й.: серветка, 5 фрагментів взорів.

Скорецька, Галина, Нью-Йорк, Н. Й.: вишиваний рушник.

Смородська, Каміля, Нью Джерзі: 2 вишивані рушники.

Стахів, Мирослава, Мідлсекс, Н. Дж.: підризниковий гапт.

Стеткевич, Ольга, Вест Гартфорд, Кон.: дві сорочки з 1890 років.

СУА: 22 Відділ, Чикаго, Ілл.: скатерть з 1934 року від Анни Рубчак.

Троян, Анна, Чикаго, Ілл.: корсетка, шальонова хустина, фрагмент полотна, макатка вишивана на полотні.

Фенчинська, Розалія, Нью-Йорк, Н. Й.: відзнака Братства Арх. Михайла.

121 Відділ УНС, Ром, Н. Й.: молитовник з 1904 р., військова легітимаційна книжечка з 1898 р.

ПОЖЕРТВИ НА УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ

1403.00 дол. — 62-ий Відділ СУА

1000.00 дол. — Ярослав і Сузанна Ліщинські

500.00 дол. — 89-ий Відділ СУА

250.00 дол. — Аркадія Петришин

230.00 дол. — Слава Гнатів

200.00 дол. — Осип і Зенаїда Левицькі

по **100.00 дол.** — д-р і пані Євген Грабарчук, подружжя Всеволод Саленко, Михайло й Ірина Кіндрачук, подружжя Ярослав Мосюк, Українська Центральна Верховина

60.00 дол. — Любомир і Марія Лямпіка

по **50.00 дол.** — Іванна Джус, Зенон Голубець, подружжя Василь Беровець, Подр. Петро Салаяк, Подр. Мирон Гунчак, Подр. Михайло Гаврилук, Михайло Бурій, Юнайтед Технолоджіс в доповненню пожертви Розі Воробель

35.00 дол. — Мирослав і Любов Роговські

30.00 дол. — Подр. Іван Назаркевич

по **25.00 дол.** — Ольга Гірна, Подр. Василь Самофал, Подр. Петро Мельник, д-р і пані Олег Сохан, Подр. Омелян Татунчак, о. Юліан Осадца

по **20.00 дол.** — Марія Оленська, Подр. Олександр Лінник, Богдан Кондра, Теодозія Гамбель, Подр. Тихон Кульбіда, Подр. Микола Богдан

16.00 дол. — Подр. Ігор Декайло

по **10.00 дол.** — Роман Рак, Володимир Черевко, Подр. І. Ориняк, Анна Грицковян, Подр. Василь Танасійчук, о. Володимир Базилевський, Подр. Богдан Чапля, Подр. Богдан Кандюк, Надія Кифор, Подр. Стефан Тернинський, Подр. Осип Гапій, Подр. Василь Пишимука, Подр. Осип Грицковян, Подр. Марян Капій, Подр. Володимир Попович, Подр. Олександр Одуляк

5.00 дол. — Подр. Володимир Юркевич

ПОЖЕРТВИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ ФОНД

700.00 дол. — Будівельні цеголки продані 82-им Відділом СУА.

170.00 дол. — Будівельні цеголки продані 1-им Відділом СУА

по **1000.00 дол.** — Володимир і Анна Рак, Ігор і д-р Любомир Коцур, Ірина і Богдан Чайківські, д-р Євген і Ніля Стецьків

730.00 дол. — Олександра Куницька, 49-ий і 97-ий Відділи СУА

500.00 дол. — Федеральна Кредитівка "Самопоміч" — Ньюарк, Н. Дж.

300.00 дол. — д-р Микола й Олександра Терлецькі

250.00 дол. — 83-ий Відділ СУА

по **100.00 дол.** — Ярослава й Остап Олесницькі, д-р Ярослав і Ірина Остапюк, Анна Секрета, Володимир і Ніна Федуняк, 13-ий Відділ СУА, Українська Федеральна Кредитівка "Самопоміч" — Гартфорд, Конн.

60.00 дол. — Антонія Восьна

50.00 дол. — Олександр і Ірина Михалюк по **25.00 дол.** — Василь і Олександра Пакуляк, д-р Роман Богнович, Галина Гомзак, Анна Заброцька, Євген Мороз, Роман Рак, Богдан і Анна Бойчук, Марія Карпевич, Люба Артимішин, Василь Потішко, д-р Уляна Лоза по **20.00 дол.** — Тамара Рак, Ірина Кушнір, Атанас і Евстахія Мілянчик, Анна Самосій

по **10.00 дол.** — Софія Мельник, Ірина Назаркевич, Емілія Павлюк, Марія Луців, Ірина Козак, Осипа Филипович, Марія Мельник, Галя Утриско, Марія Яворська по **5.00 дол.** — Л. Рокицький, д-р Юрій Ліпський, Ольга Дядинок, Ірина Кушнір, Анна Самутин, Роман Лопчак **3.00 дол.** — Н. Н. **2.00 дол.** — Володимир Гриньків

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Анелі Дмитрик** склали жертви на Український Музей в Нью-Йорку: по **50.00 дол.** — Іван Дмитрик, Роберт Манц; по **35.00 дол.** — Ніна й Роман Ільницькі, Анна Лопатинська, Марта й Евстахій Ярош; **30.00 дол.** — Люба й Мирослав Прокоп; по **25.00 дол.** — Дарія і Микола Лебедь, Оля Гортович, Роман Данилюк; по **20.00 дол.** — М. і М. Гелперт, М. і М. Ладаля, Оля і Іван Гірний, Марина і Юрій Зеленські. Разом **390.00 дол.**

Замість квітів на могилу бл. п. **Анелі Антонів-Дмитрик** складаємо **50.00 дол.** на Український Музей, а родині висловлюємо наше щире співчуття. **Зінаїда й Осип Левицькі**

У пам'ять бл. п. **Анелі Дмитрик** складаємо **10.00 дол.** на Український Музей. **Зеновія і Григор Колоді**

Замість квітів на свіжу могилу св. п. **Василя Добчанського** склали на Український Музей: **20.00 дол.** — д-р Ярослав і Ірина Остапюки, по **15.00 дол.** — Роман і Леся Романишини, Браєн і Марія (Кукіль) Порієр, Ярослава Кукіль. Разом **65.00 дол.**

Замість квітів в пам'ять св. п. **Василя Добчанського** з Нью-Гейвен, Конн. склали **62.25 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку — **Каталогічний Відділ Конгресової Бібліотеки**

В пам'ять шкільного товариша бл. п. **Василя Добчанського** жертвую на Український Музей в Нью-Йорку **20.00 дол.** а родині покійного складаю глибокі співчуття. **Анна й Роман Чорнобіль**

Замість квітів на могилу св. п. д-ра **Володимира Душника** склали на Український Музей в Нью-Йорку: **50.00 дол.** — Андрій і Євєлін Кейбіда, **25.00 дол.** — Текля Гусяк, **15.00 дол.** — Анастасія Г. Бродін. Разом **90.00 дол.**

Замість квітів в пам'ять бл. п. д-ра **Володимира Душника** й бл. п. **Володимира Книша** складаю **20.00 дол.** на Український Музей. **Марія Карпевич**

У пам'ять покійної **Марії Володимири Залеської** складаю на Український Музей **50.00 дол.** **Галина Костюк**

У пам'ять **Ольга Клюфаса**, св. п. чоловіка нашої братаниці Ісі, складаємо **250.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею. **Стефан і Іванна Рожанковські**

Замість квітів на могилу св. п. інж. **Олега Клюфаса** складаю **50.00 дол.** на Український Музей. **Роман Рак**

В пам'ять **Олега Клюфаса**, чоловіка Ісі, батька Али, зятя Я. і З. Рожанковських складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею. **Ірина Чайківська і Дарка Боуадана**

Замість квітів на свіжу могилу нашої дорогої подруги шкільної лавки, **Ірини Левчук** складаємо **75.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку. **Маруся Бек, Орися Гнатчук, Стефа Надрага**

З приводу ненадійної смерті нашого довголітнього прихильника й добродія п. **Василя Литвина** складаємо **10.00 дол.** на Український Музей а родині покійного висловлюємо наші співчуття. **Управа й членки 47-го Відділу**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. інж. **Івана Нечипоренка** складаємо **10.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку. Цілій родині складаємо наші щирі співчуття. **Марія і Михайло Глушки**

Замість квітів на могилу св. п. **Ярослави Одайник** складаю **10.00 дол.** на Український Музей. **Стефанія Крушельницька**

Замість квітів на свіжу могилу покійного **Романа Павлічка**, чоловіка членки 47-го Відділу СУА Ірини, жертвували на Український Музей в Нью-Йорку: по **10.00 дол.** — Тетяна Шутер, Віра Мотика, Анастасія Смеречинська, Ірина Гафткович, Тетяна Мотика, Анна Капітан, Марія Холевчук; по **5.00 дол.** — Дарія Тишовницька, Ірина Русак, Анна Єйна, Олена Харамбура, Марія Крамарчук, Марія Лозинська, Марія Вергун, Ірина Юрків-Семанюк, Олена Довгалюк, Марія Залітач, Мирослава Приймак, Стефанія Лаба; **15.00 дол.** — Олена Гадзінська; **25.00 дол.** — Іванна Мартинець. Разом **170.00 дол.**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Романа Павлічка** складаємо **25.00 дол.** на потреби Українського Музею в Нью-Йорку а шановній дружині і синові з родиною складаємо наші щирі співчуття. **Оля і Ярослав Городецькі з родиною**

У пам'ять покійного д-ра **Юліяна Політила** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею в Нью-Йорку. **Клявдія Чорнодольська й Реня Черлинська**

Для вшанування св. п. д-ра **Юліяна Політила**, чоловіка нашої шкільної товаришки Нусі, складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею в Нью-Йорку. **Іванна Клим і Надія Попель**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Зіні Клос-Сезасної** складаємо **20.00 дол.** на Український Музей. Чоловікові покійної і цілій родині висловлюємо наші щирі співчуття. Вічна Її Пам'ять! **Інж. Євген і Ірина Мельники**

У другу річницю відходу у Вічність мого незабутнього брата д-ра **Антоня Слижа** складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею в Нью-Йорку. **Ярослава Панчук з родиною**

Замість квітів на могилу бл. п. інж. **Сохоцького** з Монреалю, Канада складаємо **50.00 дол.** на Український Музей. **Я. і К. Червоник**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Марії Сроковської**, мами Ірени Сушків, складаємо **25.00 дол.** на Український Музей, а родині покійної висловлюємо щирі співчуття. **Міля і Роман Рогожі**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Галі Фелінської**, складаємо **25.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку, а чоловікові інж. Богданові Фелінському та родині висловлюємо глибоке співчуття. **Роман і Надія Гулі**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Михайла Хариша** жертвую **25.00 дол.** на Український Музей. Дружині і родині покійного висловлюю моє щире співчуття. **Марія Голуб**

Вшановуючи пам'ять нашого дорогого стрийка бл. п. інж. **Михайла Шуля** складаю **100.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку. **Оксана Шуль Прокоренко з чоловіком Володимиром**

У світлу пам'ять мого дорогого стрийка бл. п. інж. **Михайла Шуля** складаю **100.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку. **Лідія Шуль Богдан**

Замість квітів на свіжу могилу мого дорогого хресного батька й стрийка бл. п. **Михайла Шуля** складаю **100.00 дол.** на Український Музей в Нью-Йорку. **Ярослав Шуль і мама Віра Шуль**

Висловлюючи глибоке співчуття родинам складаю замість квітів на могили св. п. **Зені Шуст, Ярослави Одайник, Ірини Левчук, Яреми Попель та Володимира Душника 125.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею. **Лідія Крушельницька**

Зворот коштів подорожі до Глен Спей в сумі **25.00 дол.**, які не прийняла Люба Артимішин, складаємо на Будівельний Фонд Українського Музею в Нью-Йорку. **І. Клим, І. Мачай, А. Рак**

U.S. Postal Service STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION <small>Required by 39 U.S.C. 3685</small>			
1A. TITLE OF PUBLICATION OUR LIFE		1B. PUBLICATION NO. 4 1 4 6 6 0	2. DATE OF FILING
3. FREQUENCY OF ISSUE MONTHLY EXC. JULY & AUGUST		3A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY 11	3B. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE \$ 15.00
4. COMPLETE MAILING ADDRESS OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP-4 Code) (Not printers) UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, 108 2nd AVE.			
5. COMPLETE MAILING ADDRESS OF THE HEADQUARTERS OF GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHER (Not printers) UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA 108 2nd AVE. NEW YORK, N.Y. 10003			
6. FULL NAMES AND COMPLETE MAILING ADDRESS OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR (This item MUST NOT be blank)			
PUBLISHER (Name and Complete Mailing Address) Ukrainian National Women's league of America 108 2nd Ave. New York, N.Y. 10003			
EDITOR (Name and Complete Mailing Address) OLGA LISKIWSKY, 108 SECOND AVE. NEW YORK, N.Y. 10003			
MANAGING EDITOR (Name and Complete Mailing Address) UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA 108 2ND AVE. N.Y.			
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated.) (Item must be completed.)			
FULL NAME		COMPLETE MAILING ADDRESS	
Ukrainian National Women's league of America Inc.		108 Second Avenue	
non-profit organization		New York, N.Y. 10003	
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)			
FULL NAME		COMPLETE MAILING ADDRESS	
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 4211.2 DMM only). The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes (Check one)			
☒ (1) HAS NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS		☐ (2) HAS CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement)	
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION (See instructions on reverse side)	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE	
A. TOTAL NO. COPIES (Net Press Run)	4100	4100	
B. PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION	50	50	
1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales			
2. Mail Subscription (Paid and/or requested)	3800	3800	
C. TOTAL PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION (Sum of 10B1 and 10B2)	3890	3850	
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	110	110	
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	3960	3960	
F. COPIES NOT DISTRIBUTED	140	140	
1. Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing			
2. Return from News Agents	None	None	
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2 - should equal net press run shown in A)	4100	4100	
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete	SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER <i>Olga Liskiwskyj</i>		

PS Form 3526, July 1984

(See instruction on reverse)

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Анна Деркач
*1.III.19 — †19.VII.85

19-го липня 1985 р. упокоїлася в Бозі бл. п. **Анна Деркач**. Покійна народилася в селі Ямниця, повіт Станиславів, 1-го березня 1919 р. Під час воєнної завірюхи, Покійна розлучилася з чоловіком Дмитром, який пішов у військо.

Не маючи вістки про чоловіка, тяжко працювала на одержання родини. По скінченні Другої світової війни, чоловік її прибув до США і робив старання про приїзд дружини до Америки.

По довгих стараннях, в 1971 році Покійна прибула до Америки, але її здоров'я було вже сильно підірване. Не зважаючи на стан здоров'я, Анна включилася в громадське життя нашої парафії св. Івана Хрестителя. Була також вірцевою членкою 69-го Відділу СУА ім. Наталії Кобринської в Лорейні, Огайо. Ніколи не відмовлялася від допомоги потребуєчим, хоч сама перейшла дві поважні операції.

Від Редакції

Редакція не приймає матеріалів не підписаних Авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову.

Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде містити невічливих образливих для когонебудь висловів. Рукописів не звертаємо. Анонімів не читаємо.

Редакція приймає у вівторок, середу, четвер і п'ятницю від 10 — 1 від 3 — 6. В інших годинах за домовленням: тел: (212) 674-5508. Адміністрація (212) 533-4646.

Адреса: 108 SECOND Ave., New York, N. Y. 10003

У 1981 році Деркачі перейшли жити до Клівленду. З поблизького міста далі була активна в нашому відділі. 22-го липня 1985 р. членки відділу й громада великого Клівленду прощали Покійну на вічний спочинок. Похована на українському цвинтарі святих Петра і Павла в Клівленді.

Лишила в смутку поважно хворого чоловіка Дмитра, дочку Зеновію і двоє внуків на Україні. Останнє бажання покійної Анни було ще побачи-

тись з дочкою і померти на своїй землі.

Заупокійну Св. Літургію відправив Всечесніший отець Петро Гронський в церкві св. Івана Хрестителя в Лорейні 28-го липня 1985 р.

Спи дорога союзянка, хай прибра-на земля Вашингтона буде Тобі легкою, а вічно зелені Карпати все Тобі сняться!

Марія Андрійович

ПОПРАВКИ

У звіті про річні збори 24-го Відділу СУА замість "секретарка Ірена Мельничук" має бути секретарка Ірена Левицька.

"OUR LIFE" Magazine (USPS 414-660) is published monthly — except July & August combined — by Ukrainian Women's League of America, Inc. at 108 Second Ave., N. Y. 10003

Subscription in the United States of America \$15.00, half year \$8.00, single copy \$1.50.

COUNTRIES OTHER THAN U. S. (with the exception of South America) may send the subscription in their currency, which will equal the amount of 15.00 American dollars.

ПЕРЕДПЛАТА В США: річна... 15.00 дол. піврічна 8.00 дол. Поодиноке число 1.50 дол.

КРАЇНИ ПОЗА МЕЖАМИ США (за винятком Південної Америки) можуть вплачувати у своїх валютах, в сумі яка дорівнює вартості 15.00 американських доларів.

Printed in U. S. A. by Computoprint Corporation, 335 Clifton Ave., Clifton, N. J., 07011

©Copyright 1983 Ukrainian Women's League of America, Inc.

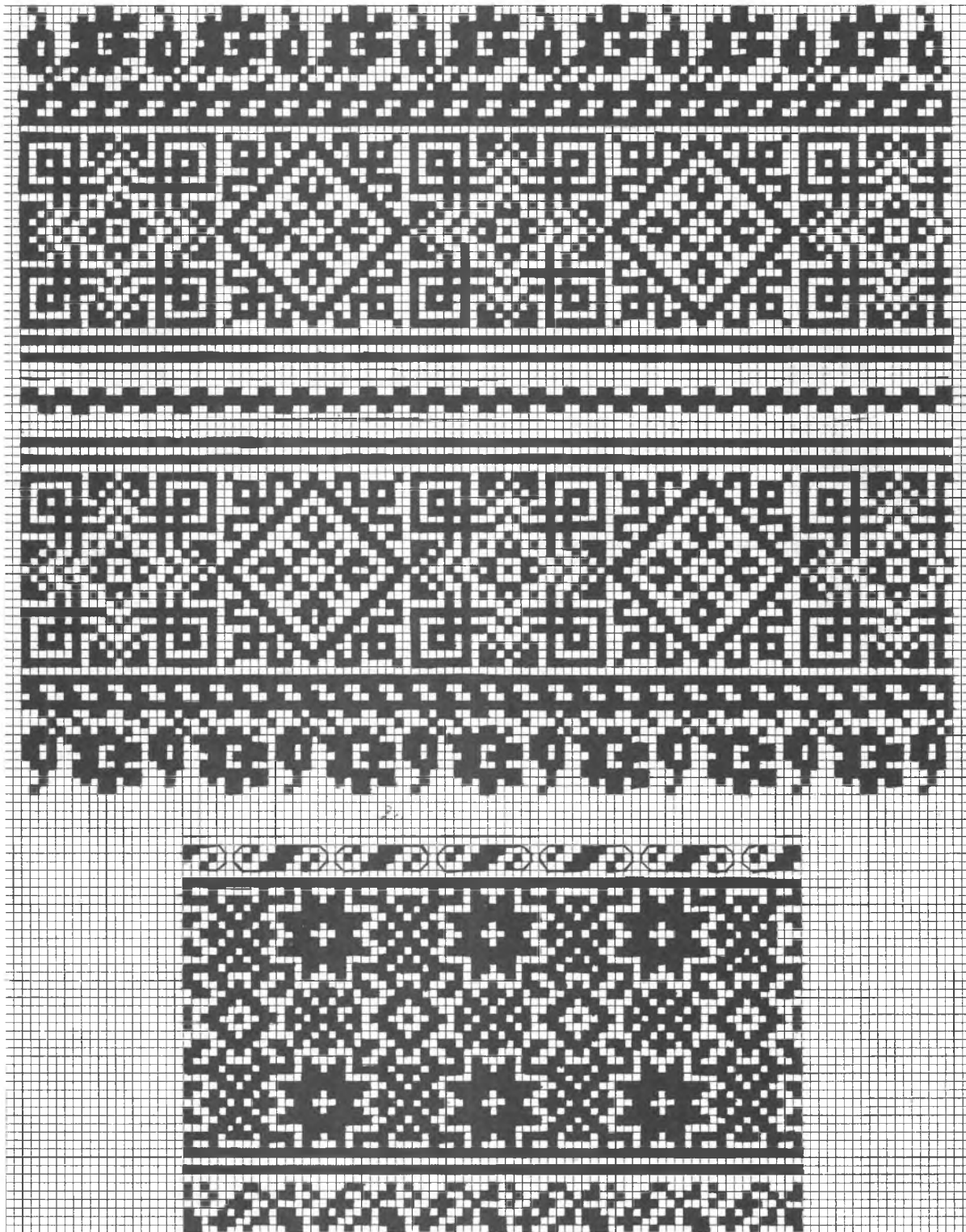
"Second-Class Postage Paid at New York, N.Y and at additional mailing offices" (USPS 414-660)

108 Second Ave. New York, N.Y. 10003

ADDRESS CORRECTION REQUESTED

ISSN 0740-0225

INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBERING

Сокальські взори. Рукав жіночої сорочки. 1. Вставка. 2. Михаль (манжет). Село Угринів. Початок ХХ століття. Зі збірки Ірини Кашубинської. Український Музей в Нью-Йорку. Вишивати чорними нитками. Рисувала Ольга Трачук.

Pattern for the sleeve of a woman's blouse from the village of Uhryniv in the Sokal' region. 1. Insert. 2. Cuff. From the beginning of the 20th cent. The collection of Irina Kashubynska. The Ukrainian Museum in New York. Embroider using black thread. Pattern copied by Olga Tratchuk.